

**Міністерство освіти і науки України
Запорізький національний університет**

А. В. Сватсьєв, А. В. Симонік, О. І. Верітов, Т. В. Воронкова

ОЛІМПІЙСЬКИЙ ТА ПРОФЕСІЙНИЙ СПОРТ

**Методичні рекомендації до самостійної роботи
для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра
спеціальності «Фізична культура і спорт»
освітньо-професійної програми «Спорт»**

**Запоріжжя
2024**

**Міністерство освіти і науки України
Запорізький національний університет**

А. В. Сватсьєв, А. В. Симонік, О. І. Верітов, Т. В. Воронкова

ОЛІМПІЙСЬКИЙ ТА ПРОФЕСІЙНИЙ СПОРТ

**Методичні рекомендації до самостійної роботи
для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра
спеціальності «Фізична культура і спорт»
освітньо-професійної програми «Спорт»**

Затверджено
вченою радою ЗНУ
Протокол № від 2024 р.

**Запоріжжя
2024**

УДК 796.032.2+796.071](075.8)
О-543

Сватъєв А.В., Симонік А.В., Верітов О.І., Воронкова Т.В. Олімпійський та професійний спорт : методичні рекомендації до самостійної роботи для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Фізична культура і спорт» освітньо-професійної програми «Спорт». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024. 61 с.

У пропонованому виданні відповідно до робочої програми дисципліни «Олімпійський та професійний спорт» викладено зміст самостійної роботи: теми та методичні рекомендації щодо їх опрацювання згідно з пунктами плану, питання й тести для самоконтролю, практичні завдання. Подано поради і вказівки до написання есе та створення мультимедійних презентацій. На самостійне опрацювання здобувачам освіти з дисципліни пропонується програмний матеріал із восьми тем. Тлумачення базових термінів і понять курсу подано у глосарії.

Навчально-методичне видання адресується здобувачам ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Фізична культура і спорт», які навчаються за освітньо-професійною програмою «Спорт».

Рецензент

Р. В. Клопов, д-р педагог. наук, професор кафедри фізичної культури і спорту

Відповідальний за випуск

М. В. Маліков, д-р біол. наук, професор, декан факультету фізичного виховання

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Загальні настанови до організації самостійної роботи.....	6
Зміст самостійної роботи.....	7
Тема № 1. Основні поняття. Класифікація видів спорту	7
Тема № 2. Мета, завдання та функції професійного спорту.....	11
Тема № 3. Організаційна структура ліги.....	15
Тема № 4. Основа олімпійського спорту – Олімпійська хартія.....	19
Тема № 5. Президенти МОК і НОК, їх роль у розвитку олімпійського спорту	23
Тема № 6. Європейські олімпійські комітети (ЄОК).....	34
Тема № 7. Особливості системи відбору спортсменів у командних видах професійного спорту (система «драфт»).....	38
Тема № 8. Особливості відбору спортсменів у клуби НБА, ГБЛ, НФЛ, НХЛ.....	42
Термінологічний словник.....	48
Рекомендована література.....	51
Використана література.....	51
Додаток А. Поради та вимоги до написання есе.....	53
Додаток Б. Рекомендації та вимоги до створення і оформлення мультимедійної презентації.....	60

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Олімпійський та професійний спорт» належить до циклу професійної підготовки освітньої програми «Спорт».

Метою її викладання є обґрунтування особливостей становлення олімпійського та професійного спорту, дослідження сучасного стану й перспектив їх розвитку, ознайомлення з ефективними методами відбору спортсменів, а також формування необхідних умінь і навичок для здійснення професійної діяльності.

Основними *завданнями* вивчення дисципліни «Олімпійський та професійний спорт» є:

- ознайомлення з історією виникнення олімпізму та професіоналізму;
- усвідомлення завдань і функцій олімпійського та професійного спорту;
- засвоєння особливостей організації та управління олімпійським і професійним спортом;
- засвоєння особливостей системи відбору спортсменів вищої кваліфікації;
- набуття уявлення про систему підготовки та проведення змагань в олімпійському та професійному спорті.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Олімпійський та професійний спорт» студенти повинні

Знати:

- категоріально-понятійний апарат курсу;
- історію становлення та закономірності розвитку олімпійського і професійного спорту;
- цільову спрямованість олімпійського і професійного спорту та їх взаємозв'язок;
- завдання та функції олімпійського і професійного спорту;
- класифікацію видів спорту;
- особливості організації та структуру управління професійним спортом;
- систему відбору спортсменів у командних видах професійного спорту;
- основні принципи Олімпійської хартії.

Уміти:

- вільно оперувати термінами й поняттями курсу;
- застосовувати методи відбору й підготовки спортсменів та обґрунтовувати їх ефективність;
- аналізувати стан і передбачати перспективи розвитку професійного спорту у світі загалом і в Україні зокрема;

- орієнтуватися в сучасних тенденціях розвитку олімпійського і професійного спорту;
- аналізувати проблеми сучасного олімпійського руху;
- застосовувати набуті знання, вміння та навички в майбутній тренерській, педагогічній, суддівській та інструкторській діяльності, а також для вирішення виховних і освітніх завдань.

Важливе місце у структурі курсу «Олімпійський та професійний спорт» відведено самостійній роботі. Самостійна робота є основним засобом засвоєння навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, і дозволяє забезпечити оптимальну безперервність та ефективність вивчення дисципліни. Оскільки студент навчається без безпосередньої участі викладача, то в його діяльності поєднується функція переведення навчальної інформації в знання, вміння та функція самостійного управління цією діяльністю. Відтак важливо, щоб самостійна робота була усвідомленою, чітко організованою та контрольованою. У ході виконання самостійної роботи студент обов'язково має здійснювати самоконтроль, пам'ятаючи, що навчальний матеріал дисципліни, передбачений для засвоєння під час самостійної навчальної діяльності, виноситься на підсумковий контроль.

На самостійне опрацювання здобувачам освіти з дисципліни «Олімпійський та професійний спорт» пропонується програмний матеріал із восьми тем. Навчально-методичне видання розроблене авторами з метою спрямування самостійної роботи студентів та надання необхідної організаційної та методичної допомоги у її виконанні. Крім того, самостійна робота здобувачів освіти регламентується Положенням про організацію освітнього процесу в ЗНУ, Положенням про організацію освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання в ЗНУ та забезпечується ресурсами СЕЗН ЗНУ (теоретичні матеріали, тести, практичні завдання тощо).

ЗАГАЛЬНІ НАСТАНОВИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тематика самостійної роботи з дисципліни «Олімпійський та професійний спорт» визначається робочою програмою. Її зміст конкретизується у пропонованому навчально-методичному виданні. Чітке й ретельне виконання студентами методичних настанов сприятиме раціональному використанню часу, відведеного на виконання самостійної роботи.

Порядок засвоєння програмного матеріалу у ході самостійної навчальної діяльності:

1. Ознайомитися з темою, яка виноситься на самостійне опрацювання.
2. Осмислити й вивчити теоретичний матеріал теми згідно з пунктами плану, дотримуючись наданих методичних вказівок.
3. Опрацьовувати питання необхідно в їх логічній послідовності, пам'ятаючи, що короткі теоретичні відомості дозволяють сформулювати лише загальне уявлення про зміст теми, повним і цілісним воно стане після глибокого вивчення рекомендованої літератури.
4. Розібрати тлумачення основних термінів і понять. Їх визначення необхідно запам'ятати.
5. Встановити зв'язок щойно вивченого навчального матеріалу з попереднім.
6. Дати відповіді на питання для самоконтролю. Недостатньо засвоєні питання необхідно опрацювати повторно.
7. Виконати практичні завдання. При цьому потрібно продемонструвати вміння застосовувати засвоєні знання, аналізувати, робити узагальнення та висновки.
8. При створенні презентацій та написанні есе важливо логічно викладати думки та наводити аргументи.

Правильно організована й усвідомлена самостійна робота сприятиме активізації розумової діяльності здобувачів освіти, формуванню потреби в оволодінні знаннями та їх ефективного і якісного засвоєнню, розвитку інтелектуальних і творчих здібностей, пробудженню інтересу до майбутньої професійної діяльності, виробленню навичок роботи з літературою, критичному осмисленню прочитаного, а отже, і досягненню програмних результатів навчання.

📖 ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема № 1. Основні поняття. Класифікація видів спорту

Мета заняття: засвоїти основні поняття олімпійського та професійного спорту; розглянути відмінності між різновидами сучасного спорту; ознайомитися із сучасними класифікаціями видів спорту.

Питання для самостійного вивчення

1. Поняття про професійний, олімпійський, масовий спорт. Принципові відмінності та взаємозв'язок понять.
2. Підходи до розвитку професійного спорту.
3. Класифікація видів спорту.

Ключові терміни та поняття: *професійний спорт, олімпійський спорт, масовий спорт, бізнес, маркетинг, спонсорство, асоціація спортсменів-професіоналів, спортивні функціонери.*

Методичні вказівки до вивчення теми

При опрацюванні **першого питання** варто звернути увагу на розкриття поняття «олімпійський спорт», «професійний спорт», «масовий спорт», який насамперед розглядається як три різновиди сучасного спорту, що мають різну цільову спрямованість і критерії ефективності. Доцільно проаналізувати принципові відмінності та взаємозв'язок понять.

Окремо потрібно проаналізувати діяльність, спрямовану на підготовку до Олімпійських ігор та їх успішне проведення; сферу розважального бізнесу, де спортсмени є робочою силою, а доходи – основним критерієм ефективності. Необхідно усвідомити значення засобів спорту для гармонійного розвитку людини, зміцнення її здоров'я та профілактики захворювань, самоствердження й самопізнання, раціональної організації дозвілля.

Під час розгляду **другого питання** потрібно ознайомитися з основними підходами до розвитку професійного спорту, у числі яких *комерційно-спортивний* та *спортивно-комерційний*. При цьому доцільно розглянути основи першого підходу, якими є прагнення отримати максимальні доходи й прибутки. Зверніть увагу, що спортивна діяльність і спортивний результат розглядаються лише як засіб досягнення мети. Цей підхід домінує в американському професійному спорті, тоді як другий підхід більш характерний для міжнародного та європейського професійного спорту.

Опрацювання **третього питання** передбачає ознайомлення з класифікаціями видів спорту. Важливо усвідомити, що у спорті є різноманітні класифікації його видів. Залежно від *особливостей тренувальної та змагальної діяльності* спортсменів виокремлюють шість груп, а саме:

- 1) атлетичні види спорту;
- 2) види спорту, в яких рухова діяльність спортсмена спрямована на

управління засобами пересування;

- 3) види спорту з використанням спеціальної спортивної зброї;
- 4) види спорту, засновані на зіставленні результатів конструкторської діяльності;
- 5) види спорту, пов'язані з пересуванням по місцевості;
- 6) види спорту, де діяльність спортсмена носить характер абстрактно-композиційного мислення.

Питання для самоконтролю

- 1) У якому державному документі подається перелік олімпійських видів спорту та видів спорту, що не входять до програми Олімпійських ігор?
- 2) Яка категорія людей обирає для занять олімпійські види спорту?
- 3) За яких обставин неолімпійські види мають змогу одержати прописку на Олімпіаді?
- 4) Які види спорту були вилучені з програми Олімпійських ігор?
- 5) Яка кількість видів спорту включена до програми Олімпійських ігор?
- 6) Яка кількість літніх видів спорту включена до програми Олімпійських ігор?
- 7) Яка кількість зимових видів спорту включена до програми Олімпійських ігор?
- 8) Які види спорту, що не входять до програми Олімпійських ігор, є найбільш популярними для мешканців Закарпаття?
- 9) Поясніть значення великого різноманіття видів спорту для населення.
- 10) Скільки видів спорту, що не входять до програми Олімпійських ігор, офіційно визнані в Україні?

Тестові завдання

1. У якій сфері спортивної діяльності спортсмени є працівниками розважального бізнесу?
 - а) у професійному спорті;
 - б) в олімпійському спорті;
 - в) у масовому (народному) спорті.
2. В основі якого виду спортивної діяльності лежить використання засобів фізичної культури для гармонійного розвитку людини, зміцнення здоров'я та профілактики захворювань, самоствердження й самопізнання, раціональної організації дозвілля?
 - а) у професійному спорті;
 - б) в олімпійському спорті;
 - в) у масовому (народному) спорті.
3. Який вид спортивної діяльності є потужним стимулом для розвитку масового спорту, залучення до нього мільйонів людей різного віку, особливо дітей і молоді?
 - а) професійний спорт;
 - б) олімпійський спорт;

в) масовий (народний) спорт.

4. У якому виді спортивної діяльності найвищим критерієм ефективності є отримання золотої медалі?

- а) у професійному спорті;
- б) в олімпійському спорті;
- в) у масовому (народному) спорті.

5. У якому виді спортивної діяльності основним критерієм ефективності є отримання прибутку?

- г) у професійному спорті;
- д) в олімпійському спорті;
- е) у масовому (народному) спорті.

6. Яка дисципліна вивчає історію виникнення й розвиток олімпійського та професійного спорту, його вплив на особистість і суспільство, а також встановлення взаємозв'язку з іншими сферами суспільної діяльності?

- а) олімпійський та професійний спорт;
- б) професійна майстерність тренера;
- в) теорія спортивного тренування з основами методик.

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1. Поясніть, чи правильні такі твердження:

Професійний спорт – різновид підприємницької діяльності спортсменів-професіоналів і спортивних функціонерів, метою якої є створення спортивного видовища, що стає своєрідним товаром.

Спортсмени-професіонали – це власники команд, адміністративні працівники спортивних ліг і клубів, тренери, а також люди різних професій, які вивчають споживчий ринок із метою надання спортивних послуг, ведуть пошук найбільш ефективних форм функціонування того чи іншого виду професійного спорту, здійснюють зв'язки з громадськістю, займаються рекламою.

Спортивні функціонери – кваліфіковані спортсмени, які визнали спорт своєю основною професією та уклали трудову угоду (контракт) з відповідною організацією чи приватною особою (клуб, команда, менеджер).

Асоціація спортсменів-професіоналів – об'єднання професійних клубів, команд, спортсменів із метою здійснення спільної спортивної та підприємницької діяльності.

Професійна спортивна ліга (асоціація, спілка, федерація, рада) – галузева профспілка, діяльність якої спрямована на розширення прав спортсменів-професіоналів і поліпшення їх добробуту.

Завдання 2. Заповніть таблицю «Перелік олімпійських видів спорту, що визнані в Україні».

Олімпійськими видами спорту займаються, як правило, обдаровані спортсмени, рівень спортивної майстерності яких є недосяжним для більшості населення.

Тому формально олімпійські види спорту не вважаються спортом для

всіх. Однак престижність олімпійських видів спорту та перевага над неолімпійськими з огляду на державне фінансування робить їх привабливими для значної кількості людей, а отже, може бути предметом занять будь-кого.

У цьому і полягає зв'язок олімпійських видів спорту зі спортом для всіх. Зважаючи на престижність олімпійських видів спорту та їх краще фінансування багато неолімпійських видів намагаються одержати прописку на Олімпіаді.

Зробити це нелегко, Міжнародний олімпійський комітет (МОК) висуває жорсткі вимоги – вид

спорту повинен бути достатньо популярним на всіх п'яти континентах, мати 2 міжнародні федерації, що взяли б на себе вирішення питань управління структурою змагань і відбору тощо.

ОЛІМПІЙСЬКІ ВИДИ СПОРТУ (53 види спорту)	
Літні олімпійські види спорту (40 видів спорту)	
Зимові олімпійські види спорту (13 видів спорту)	

Завдання 3. Заповніть таблицю «Види спорту, що не входять до програми Олімпійських ігор».

Види спорту, що не входять до програми Олімпійських ігор, є більш доступними для населення. По-перше, через меншу конкуренцію на змаганнях, по-друге, через нижчі вимоги до виконання спортивних розрядів і більшу різноманітність видів. Частина з цих видів спорту

користується особливою популярністю серед громад, що проживають на визначених територіях. Так, на Закарпатті є достатньо популярними видами спорту американський футбол, естетична гімнастика, спортивні танці, пауерліфтинг, спортивне орієнтування, кікбоксинг та ін.

ВИДИ СПОРТУ, ЩО НЕ ВХОДЯТЬ ДО ПРОГРАМИ ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГОР (71 вид спорту)	
Зимові олімпійські види спорту (13 видів спорту)	

Візьміть до уваги, що велике різноманіття видів спорту та їх предмета змагань є чинником, який сприяє широкому залученню населення до рухової активності та популяризації здорового способу життя.

Тема № 2. Мета, завдання та функції професійного спорту

Мета: усвідомити мету професійного спорту; ознайомитися з його основними завданнями, загальними та специфічними функціями.

Питання для самостійного вивчення

1. Мета та завдання професійного спорту.
2. Функції професійного спорту.
3. Характеристика загальних і специфічних функцій професійного спорту.

Ключові терміни та поняття: загальні функції професійного спорту, специфічні функції професійного спорту, оздоровча функція, виховна функція, освітня функція, видовищна функція, комунікативна функція, рекламна функція, функція «клапана безпеки», функція моделювання поведінки, функція підтримання надії, функція індивідуалізації, функція відволікання, функція інтеграції.

Методичні вказівки до вивчення теми

У ході опрацювання *першого питання* необхідно з'ясувати мету та завдання професійного спорту.

Зверніть увагу, що основне завдання професійного спорту протягом усієї історії його розвитку – приносити дохід людям, які ним займаються (спортсменам, тренерам, агентам, менеджерам, власникам команд, керівникам ліг). Якщо спорт тісно пов'язаний із бізнесом, то його основними цілями є перемога, отримання вигоди та прибутку, здобуття слави та популярності.

Саме такі цілі є визначальними для сучасного професійного спорту, який фактично вже сам став бізнесом.

При розгляді *другого питання* потрібно зосередити увагу на функціях професійного спорту.

Професійний спорт можна розглядати як специфічну компенсаторну діяльність, яка задовольняє глядачів у їх бажанні долучитися до конкурсу та досягти успіху в конкурентних умовах, що може бути важко або неможливо в реальному житті. Оскільки професійний спорт переплітається з різними сферами людської діяльності, він має багатоплановий характер і виконує різноманітні функції. Це включає в себе розважальний аспект, змагання, соціальну привабливість, фізичне й ментальне здоров'я, символічне значення та інші аспекти, які забезпечують спорту важливе місце у суспільстві. Розрізнення загальних та специфічних функцій професійного спорту допомагає краще розуміти його роль і значення в сучасному суспільстві.

Опрацювання *третього питання* передбачає ознайомлення з характеристиками загальних і специфічних функцій професійного спорту.

До загальних функцій професійного спорту належать ті, які стосуються його лише частково й більш повно реалізуються в інших сферах людської діяльності, як-от: оздоровча, виховна, освітня, видовищна, комунікативна, рекламна тощо.

Оздоровча функція передбачає зміцнення здоров'я та підвищення опірності організму до несприятливого впливу навколишнього середовища за рахунок раціонально організованої рухової активності.

Виховна функція полягає у формуванні в людини морально-етичних цінностей демократичного суспільства.

Освітня функція спрямована на передачу й отримання нових знань, умінь і навичок.

Видовищна функція орієнтована на задоволення потреби в розвагах. Спорт з давніх-давен сприймається як популярне видовище.

Рекламна функція полягає в популяризації різноманітних товарів, послуг, способу життя тощо.

Комунікативна функція сприяє зближенню та об'єднанню людей.

До специфічних функцій належать соціальні функції, які реалізуються безпосередньо у процесі занять професійним спортом або споживання його як видовища. Так, специфічними є функції «клапана безпеки», моделювання поведінки, підтримання надії, індивідуалізації, відволікання та інтеграції.

Функція «клапана безпеки». На думку американського вченого Паксона, спорт перетворюється на «клапан безпеки» суспільства, оскільки його висока емоційність дає можливість численній аудиторії вболівальників і самим спортсменам вивільняти негативну енергію, що накопичилася в організмі, зняти напруження та агресивність у загальноприйнятній формі.

Функція моделювання поведінки полягає у формуванні панівного соціального світогляду.

Функція духовності спрямована на виховання поваги до певних цінностей, підтримання віри в них.

Функція підтримання надії передбачає формування установки на краще життя.

Функція індивідуалізації орієнтована на формування неординарної особистості.

Функція відволікання дозволяє людям абстрагуватися від повсякденних проблем, зняти напруження.

Функція інтеграції націлена на об'єднання людей навколо соціально значущих цінностей.

Питання для самоконтролю

1. Окресліть завдання професійного спорту.
2. Поясніть, із чим пов'язаний розподіл функцій професійного спорту на загальні та специфічні.
3. Яким чином реалізуються оздоровча, виховна, освітня, видовищна, комунікативна, рекламна функції в процесі участі у професійному спорті?
4. Яким чином реалізуються функції «клапана безпеки», моделювання поведінки, підтримання надії, індивідуалізації, відволікання та інтеграції в процесі участі у професійному спорті?

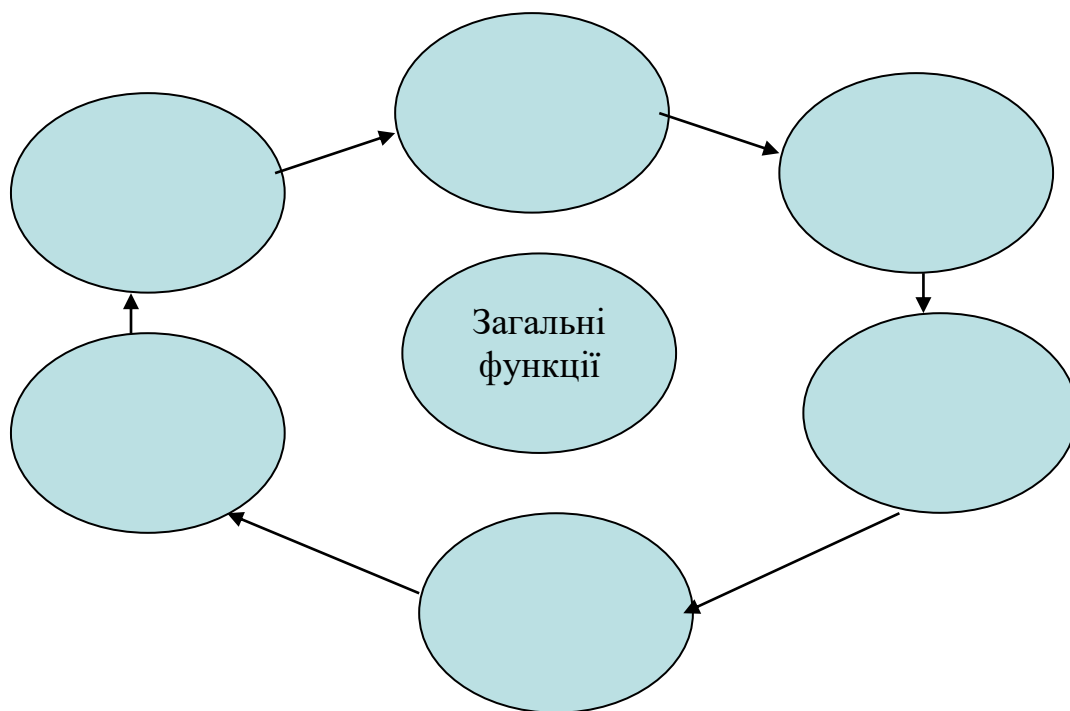
Тестові завдання

1. *До загальних функцій професійного спорту належать:*
 - а) теоретична, методична, практична, емпірична;
 - б) «клапан безпеки», моделювання поведінки, підтримання надії, інтеграція, індивідуалізація, відволікання;
 - в) комунікативна, оздоровча, виховна, освітня, рекламна, видовищна.
2. *Метою якої функції професійного спорту є зміцнення здоров'я та підвищення опірності організму несприятливому впливу довкілля завдяки раціонально організованій руховій активності?*
 - а) комунікативної;
 - б) оздоровчої;
 - в) рекламної.
3. *Укажіть функції професійного спорту, які належать до специфічних:*
 - а) теоретична, методична, практична, емпірична;
 - б) «клапан безпеки», моделювання поведінки, підтримання надії, інтеграція, індивідуалізація, відволікання;
 - в) комунікативна, оздоровча, виховна, освітня, рекламна, видовищна.
4. *Метою якої функції професійного спорту є формування в людини морально-етичних цінностей демократичного суспільства?*
 - а) освітньої;
 - б) виховної;
 - в) видовищної.
5. *У чому полягає мета освітньої функції професійного спорту?*
 - а) у задоволенні потреб суспільства в розвагах;

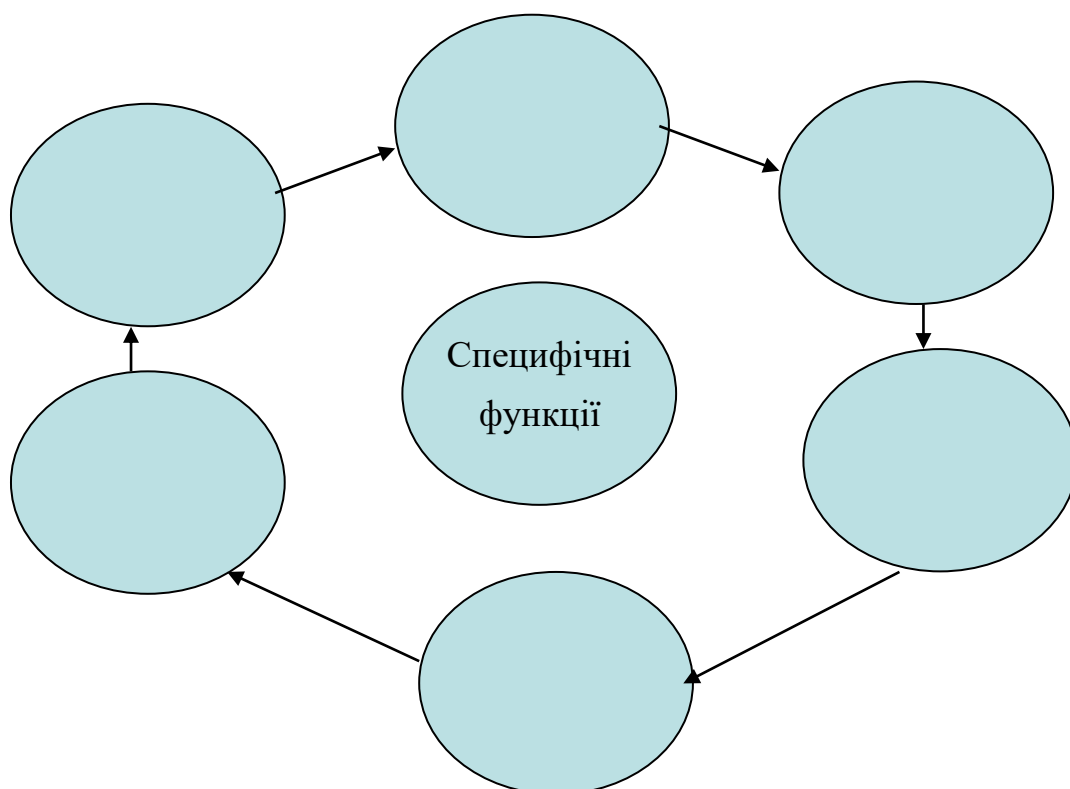
- б) у передачі й отриманні нових знань, умінь і навичок;
- в) у популяризації товарів, послуг, способу життя.

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1. Схематично зобразіть загальні функції професійного спорту.

Завдання 2. Схематично зобразіть специфічні функції професійного спорту.

Завдання 3. Напишіть есе, обравши одну із запропонованих тем.

1. Види професійного спорту, привабливі для реалізації рекламної функції.
2. Функція інтеграції професійного спорту як інструмент консолідації в суспільстві.

Примітка. Методичні поради авторові та вимоги до написання есе подано в додатку А.

Тема № 3. Організаційна структура ліги

Мета заняття: *ознайомитись з організаційною структурою ліги (асоціації); розглянути основні напрямки діяльності ліги та її функції.*

Питання для самостійного вивчення

1. Створення професійної спортивної ліги. Діяльність професійної спортивної ліги.
3. Статут професійної спортивної ліги.

Ключові терміни та поняття: *професійна спортивна ліга, асоціація, менеджмент, клуб, команда.*

Методичні вказівки до вивчення теми

Вивчення теми необхідно розпочати з розгляду основної структурної одиниці професійного спорту – ліги (асоціації) та її професійної діяльності.

Під час розгляду **першого питання** необхідно чітко усвідомити, що професійна спортивна ліга є об'єднанням спортивних клубів, має статус юридичної особи та створюється:

- у складі національної спортивної федерації, статут якої передбачає організацію діяльності спортсменів-професіоналів, якщо це обумовлено статутними й регламентними документами відповідної міжнародної спортивної організації;
- поза складом національної спортивної федерації, якщо це обумовлено статутними й регламентними документами відповідної міжнародної спортивної організації;
- як спортивне об'єднання з місцевим або всеукраїнським статусом.

Далі потрібно зосередити увагу на ключових питаннях, якими займається ліга, як-от:

- визначення оптимальної кількості команд у лізі та їх раціональне розміщення на території країни (або країн, як у НХЛ);
- обґрунтування насамперед із фінансової точки зору кількості ігор у сезоні;
- удосконалення правил, календаря та системи змагань;
- регламентація кількості гравців у команді;

- визначення мінімуму зарплати гравців й максимуму зарплати на команду;
- розробка системи набору спортсменів у команди та правил переходу гравців із команди в команду;
- укладання колективного договору з Асоціацією гравців;
- порядок продажу прав телекомпаніям на трансляцію ігор тощо.

Окремо потрібно проаналізувати *переваги ліги*, у числі яких:

- сувора дисципліна;
- висока якість гри (немає слабких супротивників);
- певна система проведення ігор;
- можливість рівномірного розподілу доходів від телебачення;
- санкціонований набір і перехід гравців тощо.

При опрацюванні **другого питання** необхідно зосередити увагу на основному документі, що регламентує діяльність ліги. Мова йде про Статут.

У Статуті професійної спортивної ліги визначено:

- мету й завдання відповідної ліги;
- умови членства в лізі (порядок прийому нових команд);
- умови права команди на територію;
- права й обов'язки виконавчого та інших комітетів;
- права й обов'язки президента, скарбника, секретаря тощо;
- умови й календар регулярних чемпіонатів, ігор плей-оф та інших змагань, що проводяться лігою;
- умови регулювання ринком зайнятості гравців (визначається кількість гравців у клубах, основні положення контракту, вимоги до гравців, правила проведення драфту тощо);
- умови продажу прав на теле- і радіотрансляції.

Зверніть увагу, що регулювання ринку зайнятості гравців включає *п'ять аспектів, що регламентують умови їх праці*:

- формування складу команд;
- укладання угод (контрактів) із гравцями;
- розробка умов переходу гравців в інші команди;
- набір гравців у команди;
- правила перерозподілу гравців між командами ліги.

Основні управлінські функції ліги полягають у:

- розробці правил гри;
- складанні календаря змагань;
- зміні та визначенні кількості команд у лізі й кількості гравців у команді;
- прийомі до ліги нових команд;
- контролі за розташуванням команд на території країни та за її межами;
- укладанні контрактів на продаж прав на теле- і радіотрансляції ігор;
- встановленні для клубів ліміту на виплату зарплати гравцям, за який не можна виходити тощо.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте лігу як основну структурну одиницю професійного спорту.
2. Опишіть організаційну структуру управління в ігрових видах професійного спорту.
3. Який документ регламентує діяльність ліги?
4. Назвіть основні функції ліги та розкрийте їх сутність.
5. Сформулюйте права Ради управління як керівного органу професійного клубу.

Тестові завдання

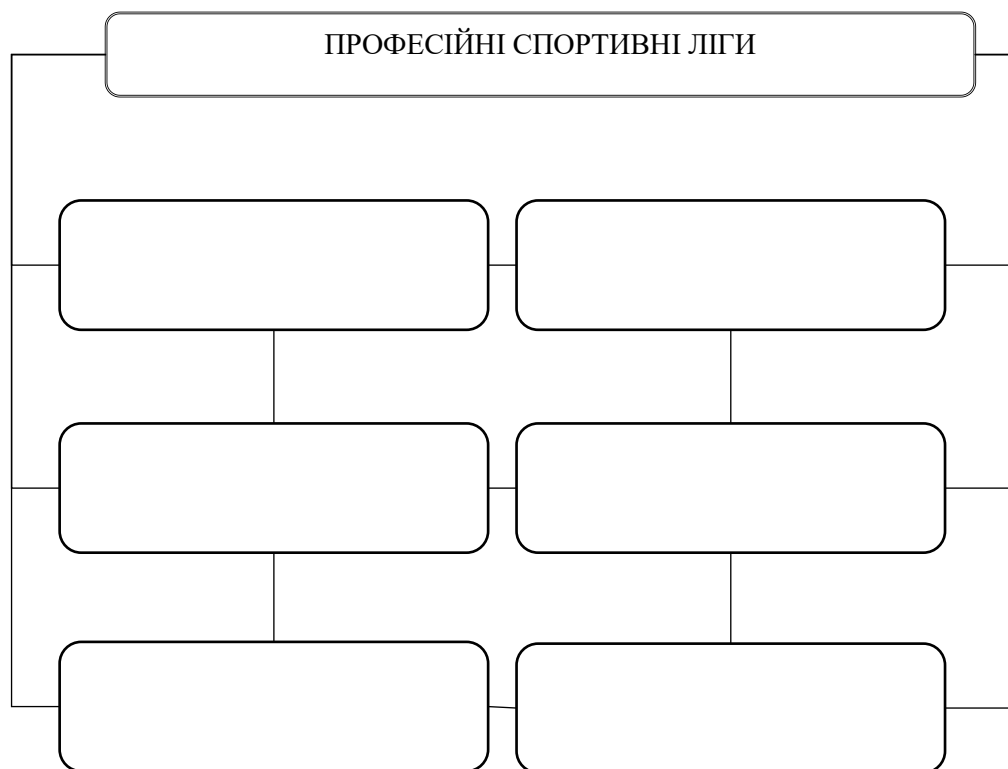
1. *Основною структурною одиницею професійного спорту є:*
 - а) команда-фірма;
 - б) корпорація;
 - в) ліга.
2. *Укажіть об'єднання професійних клубів, команд, спортсменів, які здійснюють спільну спортивну й підприємницьку діяльність:*
 - а) професійна спортивна ліга;
 - б) професійний спортивний клуб (команда);
 - в) асоціація спортсменів-професіоналів.
3. *Укажіть приватну, акціонерну або корпоративну організацію, яка об'єднує різні групи людей з метою залучення їх до спортивного бізнесу:*
 - а) професійна спортивна ліга;
 - б) професійний спортивний клуб (команда);
 - в) асоціація спортсменів-професіоналів.
4. *Укажіть галузеву профспілку, діяльність якої спрямована на розширення прав спортсменів-професіоналів і поліпшення їхнього добробуту:*
 - а) професійна спортивна ліга;
 - б) професійний спортивний клуб (команда);
 - в) асоціація спортсменів-професіоналів.
5. *Укажіть адміністративний орган законодавчої виконавчої влади, який в ігрових видах спорту об'єднує певну кількість команд:*
 - а) ліга;
 - б) профспілка;
 - в) корпорація.

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1. Встановіть відповідність, пов'язавши питання з правильною відповіддю.

Питання	Відповіді
Професійна спортивна ліга – це:	<ul style="list-style-type: none"> а) об'єднання спортивних клубів; б) об'єднання спортсменів-професіоналів; в) об'єднання професійних клубів, команд або спортсменів із метою проведення спільної спортивної та підприємницької діяльності; г) об'єднання спортивних клубів із метою проведення комерційної діяльності.
Професійний спортивний клуб – це:	<ul style="list-style-type: none"> а) акціонерна організація, що займається спортивним бізнесом; б) клуб, який має команду високого класу; в) організація, метою якої є отримання прибутку; г) приватна, акціонерна або корпоративна організація, що об'єднує різні групи людей із метою їх участі в спортивному бізнесі; д) приватна комерційна організація, яка надає послуги у сфері спорту.
Асоціації спортсменів професійних ліг – це:	<ul style="list-style-type: none"> а) галузеві профспілки, які борються за розширення прав спортсменів-професіоналів і поліпшення їх добробуту; б) професійні спортсмени, що об'єднані в певну лігу; в) громадська організація, що надає добровільну допомогу спортсменам після завершення їх кар'єри.
Найвищим органом влади у професійній лізі є	<ul style="list-style-type: none"> а) загальні збори членів ліги; б) Рада управління; в) адміністрація ліги на чолі з президентом; г) збори делегатів від спортсменів; д) директорат.

Завдання 2. Схематично зобразіть інфраструктуру професійних спортивних ліг.

Завдання 3. Напишіть есе на тему «Побудова взаємовідносин між клубами та між лігою і клубами у професійному спорті».

Тема № 4. Основа олімпійського спорту – Олімпійська хартія

Мета заняття: ознайомитися з Олімпійською хартією як основоположним документом Міжнародного олімпійського комітету (МОК); засвоїти принципи олімпізму; розглянути основні розділи Олімпійської хартії.

Питання для самостійного вивчення

1. Загальна характеристика та завдання Олімпійської хартії.
2. Фундаментальні принципи олімпізму.
3. Зміст розділів Олімпійської хартії.

Ключові терміни та поняття: Олімпійська хартія, олімпійських рух, олімпізм, принципи олімпізму.

Методичні вказівки до вивчення теми

Вивчення *першого питання* передбачає акцентування уваги на загальній характеристиці та завданнях Олімпійської хартії. Передусім необхідно

з'ясувати сутність цього поняття. *Олімпійська хартія (ОХ)* являє собою збірку фундаментальних принципів олімпізму, правил і роз'яснень, затверджених Міжнародним олімпійським комітетом (МОК). Олімпійська хартія регламентує порядок організації та функціонування олімпійського руху, а також умови проведення Олімпійських ігор.

По суті, Олімпійська хартія як основний правовий інструмент виконує три ключових завдання:

а) визначає та відроджує фундаментальні принципи та незмінні цінності олімпізму;

б) є водночас статутом Міжнародного олімпійського комітету;

в) визначає основні права й обов'язки трьох основних складових олімпійського руху, а саме: Міжнародного олімпійського комітету, міжнародних спортивних федерацій і національних олімпійських комітетів, а також організаційних комітетів Олімпійських ігор.

Остання редакція Олімпійської хартії датована 02.08.2016 р.

Вивчення **другого питання** має бути спрямоване на розгляд фундаментальних принципів олімпізму.

Цікава інформація! Підтримка ініціативи П'єра де Кубертена дала початок сучасному олімпізму і визначила початок проведення міжнародних Олімпійських ігор. Якісна організація та проведення Олімпіад сприяють підвищенню загального рівня фізичної культури та спорту в усьому світі.

Біля витоків сучасного олімпізму стояв П'єр де Кубертен. Саме з його ініціативи в червні 1894 р. у Парижі відбувся Міжнародний атлетичний конгрес. 23 червня 1894 р. було засновано Міжнародний олімпійський комітет (МОК). Святкування перших Олімпійських ігор сучасності проходило в 1896 р. в Афінах (Греція). У 1914 р. на конгресі в Парижі був затверджений олімпійський прапор, полотнище якого презентував сам П'єр де Кубертен. На ньому зображено п'ять переплетених кілець, що символізують союз п'яти континентів і зустріч атлетів усього світу на Олімпійських іграх. Перші зимові Олімпійські ігри відбулися в 1924 році у Шамоні (Франція).

Потрібно чітко усвідомити, що *олімпізм* являє собою філософію життя, що звеличує та об'єднує в єдине ціле тіло, волю та розум. Акумуляуючи в собі спорт, культуру й освіту, олімпізм орієнтований на спосіб життя, який базується на радості від зусилля, освітній цінності взірцевого прикладу, соціальній відповідальності та повазі до універсальних етичних принципів.

Мета олімпізму полягає в тому, щоб поставити спорт на служіння гармонійному розвитку людини, сприяти підтриманню миру й побудові досконалого світу, збереженню людської гідності та вихованню молоді засобами спорту без будь-якої дискримінації. *Ключовими принципами* олімпізму є взаєморозуміння, дружба, атмосфера солідарності та чесної гри.

Олімпійський рух потрібно розглядати як організовану, універсальну й систематичну діяльність усіх осіб та організацій відповідно до ідеалів, принципів і цінностей олімпізму, що здійснюється під керівництвом МОК. Ця діяльність охоплює п'ять континентів і досягає свого піку, коли збирає разом атлетів усього світу на величезному спортивному фестивалі – Олімпійських іграх.

Заняття спортом – одне з прав людини. Кожен повинен мати можливість займатися спортом, без будь-якої дискримінації, в дусі олімпізму.

Вивчення **третього питання** передбачає ознайомлення зі змістом розділів Олімпійської хартії (ОХ).

Перший розділ ОХ визначає відповідно до своєї назви «Принципи олімпійського руху». Запам'ятайте, що провідним є *принцип олімпізму*. *Мета олімпійського руху* – сприяти побудові досконалого світу й виховувати молодь засобами спорту без будь-якої дискримінації та в дусі дотримання *принципів олімпізму*, що включає в себе взаєморозуміння, дружбу, атмосферу солідарності та чесної гри.

Трьома головними складовими олімпійського руху є:

- Міжнародний олімпійський комітет (МОК);
- міжнародні спортивні федерації (МСФ);
- національні олімпійські комітети (НОК).

У другому розділі – «Міжнародний олімпійський комітет» – зазначається, що МОК є керівним органом олімпійського руху. Саме він об'єднує організації, спортсменів та інших осіб, які згодні в своїй діяльності керуватися Олімпійською хартією.

У третьому розділі – «Міжнародні федерації» – містяться відомості про визнання міжнародних федерацій МОК, про роль і завдання МФ в олімпійському русі.

Четвертий розділ – «Національні олімпійські комітети» – знайомить із правилами створення НОК, описує умови їх визнання МОК, структуру, завдання, права й обов'язки членів НОК.

Питання для самоконтролю

1. Що являє собою Олімпійська хартія? Назвіть дату її останньої редакції.
2. Окресліть ключові принципи олімпізму. Ким вони закладені?
3. Поясніть мету олімпізму.
4. Розкрийте сутність поняття «олімпійський рух». У чому полягає його мета?
5. Назвіть та охарактеризуйте основні структурні складові олімпійського руху.
6. Сформулюйте мету діяльності міжнародних спортивних федерацій (МСФ).
7. Перерахуйте обов'язки національних олімпійських комітетів (НОК).

Тестові завдання

1. *Укажіть правильне тлумачення поняття «олімпізм»:*
 - а) філософія життя, заснована на інтенсивному спортивному тренуванні, підвищенні спортивної майстерності, досягненні максимально можливого спортивного результату;

б) філософія життя, заснована на прагненні вибороти олімпійські медалі, досягти найвищого спортивного результату, підтримати принципи чесної боротьби, боротьби з расовою дискримінацією;

в) філософія життя, що звеличує та об'єднує в єдине ціле тіло, волю й розум, спорт із культурою та освітою, відображає прагнення до досягнення такого способу життя, який ґрунтується на відчутті радості від зусилля, на виховній цінності взірцевого прикладу й повазі до основних етичних принципів.

2. *Що являє собою Олімпіада?*

а) період здійснення олімпійської змагальної діяльності;

б) період підготовки спортсменів до Олімпійських ігор;

в) період протягом 4-х послідовних років, який починається з відкриття Ігор поточної Олімпіади і закінчується відкриттям Ігор наступної Олімпіади.

3. *Укажіть специфічну філософію життя, основу якої становлять духовні цінності спорту, історичний і світоглядний потенціал:*

а) олімпійська культура;

б) олімпізм;

в) Олімпіада.

4. *Укажіть основний правовий документ олімпійського спорту як виду діяльності:*

а) конституція;

б) Олімпійська хартія;

в) олімпійська програма.

5. *Хто є розробником концептуальних засад сучасного олімпізму?*

а) Ейвері Брендедж;

б) П'єр де Кубертен;

в) Жак Рогге.

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1. Поясніть, чи правильні такі твердження:

Олімпійська хартія (ОХ) – це збірка фундаментальних принципів олімпізму, правил і роз'яснень, затверджених Міжнародним олімпійським комітетом (МОК).

Олімпійський рух – це організована, універсальна й систематична діяльність усіх осіб та організацій відповідно до ідеалів, принципів і цінностей олімпізму, що здійснюється під керівництвом Міжнародного олімпійського комітету (МОК).

Мета олімпійського руху – сприяти побудові досконалого світу й виховувати молодь засобами спорту без будь-якої дискримінації та в дусі дотримання принципів олімпізму, що включає в себе взаєморозуміння, дружбу, атмосферу солідарності та чесної гри.

Завдання 2. Наведіть хронологію створення Олімпійської хартії, починаючи з 1894 р. і до сьогодні.

<i>Роки</i>	<i>Події</i>
1894 рік	П'єр де Кубертен подав на розгляд делегатів Міжнародного атлетичного конгресу документ «Регламенти», в якому були сформульовані головні цілі МОК.

Завдання 3. Створіть мультимедійну презентацію, обравши одну із запропонованих тем:

1. Міжнародний Олімпійський Комітет: історія, структура, напрями діяльності.
2. Національний Олімпійський Комітет: історія, структура, напрями діяльності.
3. Олімпійський рух в Україні.
4. Міжнародні Спортивні Федерації (МСФ): історія, структура, напрями діяльності.

Примітка. Рекомендації та вимоги до створення мультимедійної презентації подано в додатку Б.

Тема № 5. Президенти МОК і НОК, їх роль у розвитку олімпійського спорту

Мета заняття: *ознайомитися з діяльністю президентів МОК; ознайомитися з діяльністю президентів НОК; усвідомити їх роль у розвитку олімпійського спорту.*

Питання для самостійного вивчення

1. Характеристика діяльності президентів МОК.
2. Характеристика діяльності президентів НОК.

Ключові терміни та поняття: *Міжнародний олімпійський комітет, Національний олімпійський комітет, президент, діяльність, олімпійський спорт.*

Методичні вказівки до вивчення теми

При розгляді *першого питання* необхідно зосередити увагу на біографічних відомостях і характеристиці діяльності президентів МОК. Адже розвиток сучасного олімпійського спорту багато в чому визначається поглядами і практичною діяльністю президентів Міжнародного олімпійського комітету.

Звісно, президенти МОК – це видатні особистості, які мають великий вплив на розвиток олімпійського руху. Існують численні докази того, що планомірний

розвиток олімпійського руху, його стабільність і авторитет багато в чому обумовлені тим, що президентами МОК були відомими й авторитетними діячами, вирізнялися високими громадянськими та професійними якостями, почуттям відповідальності за долю олімпійського спорту.

Відтак доцільно ознайомитися з біографіями та специфікою роботи президентів МОК, проаналізувати та порівняти їхні напрацювання та здобутки за час діяльності.

Деметріус Вікелас (1894-1896 рр.)

У 1894 р. Вікелас брав участь у роботі I Міжнародного спортивного конгресу в Парижі, на якому було прийнято рішення про організацію сучасних Олімпійських ігор. Вікелас висунув і відстояв пропозицію про проведення перших Ігор в 1896 р. в Афінах. Відповідно до Олімпійської хартії, затвердженої на цьому конгресі, президент МОК мав представляти країну, що проводить чергові Олімпійські ігри. Вікелас у віці 59 років був обраний першим президентом МОК.

П'єр де Кубертен (1896-1925 рр.)

Барон П'єр де Кубертен був видатним громадським діячем. Відомий своїми працями з літератури, історії, педагогіки та соціології. Ініціював відродження сучасних Олімпійських ігор. Як президент Міжнародного олімпійського комітету він не тільки відіграв важливу роль у становленні сучасного олімпійського руху, але і брав безпосередню участь у підготовці та проведенні Олімпійських ігор 1896-1924 рр.

Анрі де Байє-Латур (1925-1942 рр.)

Граф Анрі де Байє-Латур активно займався спортом. На початку ХХ ст. був дипломатичним представником Бельгії в Нідерландах. У 1903 р. обраний членом МОК. У 1905 р. провів у Брюсселі Олімпійський конгрес, у 1906 р. організував НОК Бельгії, після закінчення першої світової війни виступив із пропозицією організувати Олімпійські ігри 1920 р. в Антверпені і брав активну участь у їх підготовці та проведенні.

Юханнес Зигфрід Едстрем (1942-1952 рр.)

Видатний діяч шведського й міжнародного спортивного та олімпійського руху. За фахом інженер-енергетик. Навчався у США, Швейцарії, Швеції. У студентські роки був рекордсменом Швеції в спринтерському бігу. На початку ХХ ст. став одним із керівників шведського спортивного руху. Брав активну участь у підготовці та проведенні Олімпійських ігор 1912 р. у Стокгольмі. З його ініціативи в 1912 р. була заснована Міжнародна аматорська легкоатлетична федерація (ІААФ), президентом якої він був протягом 1912-1946 рр. Із 1920 р. – член МОК, із 1921 р. – член виконкому МОК, з 1931 р. – віце-президент МОК. Після смерті Байє-Латура в 1942 р. Едстрем виконував обов'язки президента МОК, а у вересні 1946 р. на сесії МОК був обраний президентом цієї організації.

Ейвері Брендедж (1952-1972 рр.)

У роки навчання в Іллінойському університеті (1905-1909 р.) Брендедж активно займався спортом. Учасник Олімпійських ігор 1912 р. у Стокгольмі (5-те місце в легкоатлетичному п'ятиборстві). Чемпіон США в легкоатлетичному

багатоборстві 1914, 1916, 1918 рр. У 1928-1934 рр. був президентом Аматорського спортивного союзу США, у 1930-1952 р. – віце-президентом ІААФ, у 1928-1952 р. – президентом НОК США. Брендедж наполегливо боровся проти проникнення націоналізму в олімпійський спорт і багато зробив для зміцнення авторитету та розвитку олімпійського спорту.

Майкл Моріс Кілланін (1972-1980 рр.)

У 1950 р. обраний президентом НОК Ірландії, з 1952 р. – член МОК, із 1965 р. – член Виконкому, з 1968 р. – віце-президент, із 1972 р. по 1980 р. – президент МОК. У 1983 р. видав книгу «Мої олімпійські роки», в якій докладно виклав свої погляди на проблеми й перспективи олімпійського руху. Зіграв істотну роль у налагодженні відносин між МОК, МСФ і НОК, активно долучався до проведення XI Олімпійського конгресу 1973 р. у Варні, до проведення Олімпійських ігор у 1980 р. у Москві.

Хуан Антоніо Самаранч (1980-2001 рр.)

Сьомий президент МОК. Його сходження до вершин олімпійської ієрархії розпочалося на рубежі 40-50-х років, коли він став радником зі спорту в муніципалітеті Барселони, а потім президентом Національної федерації катання на роликів ковзанах. Був у числі організаторів II Середземноморських ігор 1955 р. у Барселоні, керівником іспанських делегацій на зимових Олімпійських іграх 1956 р. у Кортіна д'Ампеццо, Ігор Олімпіади 1960 р. у Римі та 1964 р. у Токіо. У віці 43 років Самаранч очолив Вищу раду спорту Іспанії, а потім у 1967 р. став президентом НОК країни.

Самаранч зумів створити свою концепцію діяльності МОК, в основу якої покладено такі основні принципи: спільна робота й тісна співпраця всіх учасників міжнародного олімпійського руху (представників МОК, МСФ і НОК); визнання незалежності та зрілості, а також забезпечення представництва кожної зі складових міжнародного олімпійського руху (МОК, НОК і МСФ) на Олімпійських іграх та інших олімпійських заходах; приведення правил МОК у відповідність до вимог сучасного світу; посилення боротьби з допінгом; розвиток олімпійської солідарності; прагнення до співробітництва з усіма урядовими й неурядовими організаціями, зацікавленими в розвитку спорту. Сприяв нормалізації відносин МОК із засобами масової інформації, що за всіх часів були складними.

Жак Рогге (2001-2013 рр.)

Відомий яхтсмен. Брав участь у змаганнях з парусного спорту на Олімпіадах 1968, 1972 та 1976 рр. Дворазовий чемпіон світу. Зіграв десять матчів за збірну Бельгії з регбі. Професія – хірург-ортопед, фахівець зі спортивної медицини. З 1989 р. очолив Асоціацію європейських комітетів. Із 1991 р. – член МОК, із 1998 – член виконкому МОК. Брав участь у підготовці Олімпіад 1976 та 1988 рр., літніх – 1980, 1984 та 1988 рр. Шеф-координатор Олімпійських ігор 2000 р. у Сіднеї і 2004 р. в Афінах. Майбутнє олімпійського руху, на думку Жака Рогге, має бути більш консолідованим. Основними проблемами спорту вважав допінг, корупцію та насильство.

Томас Бах (2013 р. – дотепер)

Видатний діяч німецького та міжнародного олімпійського руху. За

освітою юрист. Окрім рідної німецької, вільно володіє французькою, англійською та іспанською мовами.

У минулому – фехтувальник на рапірах, олімпійський чемпіон 1976 р. у командній першості. Для збірної ФРН це стало першою в історії олімпійською перемогою в командній першості рапіристів, раніше вони ніколи не вигравали навіть срібло.

Бах також чемпіон світу 1977 р. у командній першості.

1979 р. в австралійському Мельбурні збірна Західної Німеччини з Бахом у складі виграла бронзу в командному турнірі рапіристів, 1981 р. на чемпіонаті світу в Клермон-Ферані німці знову взяли бронзу.

Із 2012 р. – президент Олімпійської спортивної конфедерації Німеччини, з 10 вересня 2013 р. – президент МОК. Бах став першим в історії німцем та першим олімпійським чемпіоном, який очолив МОК. За нього проголосували 49 із 93 членів МОК. Конкуренцію переможцю склав лише пуерторіканець Річард Карріон (29 голосів).

10 березня 2021 року Томаса Баха переобрали на посаду президента МОК на чотирирічний термін на безальтернативній основі. У ході 137 сесії МОК він отримав на свою підтримку 93 голоси і лише 1 проти.

При опрацюванні **другого питання** необхідно ознайомитися з історією створення НОК України, біографічними відомостями та характеристикою діяльності президентів НОК.

Передусім відзначте, що створення Національного олімпійського комітету України (НОК України) стало важливою подією в розвитку вітчизняного спорту. Дослідіть процес створення та розвитку НОК України, його роль і досягнень в українському спорті.

Історія олімпійського руху в Україні розпочалася в 1952 році, коли спортсмени України у складі збірної команди колишнього СРСР вперше взяли участь в Іграх XV Олімпіади в Гельсінкі. З 1952 по 1990 рр. олімпійський рух в Україні розвивався та зміцнював свої позиції в суспільному житті країни. Українські атлети складали щонайменше 25% кожної олімпійської команди СРСР. Під час Ігор XXII Олімпіади 1980 р. деякі матчі футбольного турніру успішно проводилися в Києві.

Ініціаторами створення Національного олімпійського комітету (НОК) виступили видатні атлети, олімпійські чемпіони, відомі діячі фізкультурно-спортивного руху. У травні 1990 р. розпочав свою роботу підготовчий комітет із проведення Асамблеї засновників НОК України. Делегатами Асамблеї було обрано 210 осіб, котрі представляли федерації олімпійських видів спорту, регіони, спортивні товариства й відомства, державні установи, громадські організації, засоби масової інформації.

22 грудня 1990 р. Асамблея, в роботі якої взяли участь 164 делегати, ухвалила постанову про створення НОК, затвердила його Статут, обрала 89 членів НОК. Цього ж дня відбулася перша сесія Генеральної асамблеї НОК України, яка обрала Валерія Борзова президентом НОК та ухвалила заяву, в якій проголошувалися ключові завдання діяльності організації.

НОК України має виключне право представляти Україну на

Олімпійських іграх та на регіональних, континентальних і світових комплексних змаганнях, які відбуваються під патронатом Міжнародного олімпійського комітету (МОК). НОК України зобов'язаний брати участь в Іграх Олімпіад, Європейських іграх, Всесвітніх пляжних іграх, Юнацьких Олімпійських іграх та Європейських юнацьких олімпійських фестивалях.

Борзов Валерій Пилипович (1991-1998 рр.)

Український спортсмен, дворазовий олімпійський чемпіон, політичний і громадський діяч.

Перший міністр спорту України в 1990-1997 рр. Народний депутат України 3-го і 4-го скликань.

Із 01.1969 по 12.1979 – інструктор фізичної культури і спорту Спорткомітету УРСР, одночасно з 10.1972 – аспірант Київського державного інституту фізичної культури.

Із 10.1972 по 10.1980 – інструктор 2-ї, 1-ї категорії, старший тренер спортивної команди при Управлінні ВВ МВС СРСР в УРСР та Молдавській РСР.

Із 12.1986 по 07.1990 – заступник Голови Державного комітету УРСР з фізичної культури і спорту.

Із 07.1990 по 06.1991 – Голова Державного комітету УРСР у справах молоді, фізичної культури і спорту.

Із 06.1991 по 20.08.1996 – міністр у справах молоді та спорту УРСР та Міністр України у справах молоді і спорту.

Із 08.1996 по 26.08.1997 – Голова Державного комітету України з фізичної культури і спорту.

У вересні 1991 відбулась сесія Національного олімпійського комітету України. Головою НОК було обрано В.П. Борзова. Президентство тривало по 1998 р.

Федоренко Іван Никифорович (1998-2002 рр.)

Український спортивний діяч. Президент НОК України протягом 1998-2002 рр. За фахом інженер-механік.

Директор виконавчої дирекції з проведення фінальної частини чемпіонату Європи з футболу 2012 р., член НОК України, член Президії Федерації футболу України, Виконкому ФФУ та Комітету з розвитку футболу в регіонах ФФУ. Генерал-майор Збройних сил України.

У 1980-1997 рр. – заступник, перший заступник, голова Центральної Ради ФСТ «Динамо».

У 1997-2000 рр. – голова Державного комітету з питань фізичної культури та спорту.

У 2000 році – голова Державного комітету молодіжної політики, спорту і туризму України.

У грудні 1998 р. ІХ Генеральна асамблея НОК України обрала Івана Федоренка президентом Національного олімпійського комітету. Цю посаду він обіймав до 2002 р. Згодом був першим віце-президентом НОК України.

У 1999 р. удостоєний військового звання генерал-майор.

Бубка Сергій Назарович (2005-2022 рр.)

Видатний український легкоатлет (стрибки із жердиною). Олімпійський

чемпіон, чемпіон світу та Європи. Встановив 35 світових рекордів. З 2005 по 2022 р. – президент Національного олімпійського комітету України.

Заслужений майстер спорту України, доктор наук із фізичного виховання і спорту (2014). Чемпіон спорту ЮНЕСКО. Герой України (2001), кавалер ордена «За заслуги» I, II ступенів (1997, 1999), ордена князя Ярослава Мудрого III, IV, V ступенів (2008, 2011, 2012) та ордена Свободи (2021).

Із 2015 р. – перший віце-президент IAAF.

Гутцайт Вадим Маркович (2022 р. – дотепер)

Народився у 1971 р. у Києві. Має вищу освіту. У 1993 році закінчив Київський державний інститут фізичної культури.

У 1986-1988 рр. – інструктор зі спорту, інструктор із фізичної культури та спорту (фехтування) Київської міської ради «Динамо».

У 1988-1991 рр. – інструктор фізичної культури Державного комітету УРСР з фізичної культури та спорту.

У 1991 р. був спортсменом-інструктором збірної команди СРСР з фехтування Державного комітету УРСР у справах молоді, фізичної культури та спорту; спортсменом-інструктором збірної команди СРСР із фехтування Київського міськспорткомітету. Того ж року на світовому чемпіонаті з фехтування Гутцайт був третім в індивідуальному заліку, чим допоміг об'єднаній команді посісти на змагання 2-е місце.

У 1992-1995 рр. – спортсмен-інструктор штатної збірної команди України з фехтування Київського міськспорткомітету. В 1992 р., виступаючи у складі об'єднаної команди він завоював командне золото.

У 2002-2010 рр. – головний тренер збірної команди України з фехтування Держкомспорту України.

У 2010 р. працював генеральним директором Державного підприємства «Олімпійський навчально-спортивний центр».

У 2004 р. отримав почесне звання «Заслужений працівник фізичної культури і спорту України», нагороджений орденами «За заслуги» III (1997), «За заслуги» II (2008), «За заслуги» I (2012) ступенів.

Був наставником української команди шаблісток, яка завоювала золоті олімпійські медалі на пекінській Олімпіаді.

У 2010-2017 рр. – виконавчий директор Державного підприємства «Олімпійський навчально-спортивний центр» Державного підприємства «Об'єднання спортивно-господарських споруд»; генеральний директор Державного підприємства «Олімпійський навчально-спортивний центр «Конча-Заспа».

У 2017-2018 рр. – заступник директора департаменту освіти та науки, молоді та спорту, начальник управління молоді та спорту департаменту освіти та науки, молоді та спорту виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації).

Із 26 червня 2018 р. працював директором департаменту молоді та спорту виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації).

4 березня 2020 р. був призначений на посаду Міністра молоді та спорту

України. 9 листопада 2023 р. пішов у відставку з посади.
Із 17 листопада 2022 р. – президент НОК України.

Питання для самоконтролю

1. Хто став першим президентом Міжнародного олімпійського комітету?
2. Яку організацію представляв Деметріус Вікелас на Міжнародному атлетичному конгресі 1894 р. у Парижі?
3. Охарактеризуйте внесок П'єра де Кубертена у становлення сучасного олімпійського руху.
4. Громадянином якої країни був третій президент МОК Анрі де Байє-Латур?
5. Яку посаду в 1931 р. очолив Юханнес Зигфрід Едстрем?
6. Скільки років очолював МОК Ейвері Брендедж? Чим він відзначився на цій посаді?
7. Що мав на увазі п'ятий президент МОК Ейвері Брендедж, стверджуючи, що «це явище повністю суперечить духу Олімпійських ігор, які є змаганнями між окремими спортсменами, а не націями»?
8. Що було основною ідеєю МОК у період каденції Майкла Моріса Кілланіна?
9. Хто й коли став сьомим президентом МОК?
10. Чи прагнув президент МОК Жак Рогге до зміни кількості учасників олімпійських змагань?
11. Скільки президентів очолювали Міжнародний олімпійський комітет за всю його історію?

Тестові завдання

1. *Хто запропонував на Міжнародному атлетичному конгресі 1894 р. у Парижі провести I Олімпійські ігри в Афінах?*
 - а) П'єр де Кубертен;
 - б) Деметріус Вікелас;
 - в) Віктор Бальк;
 - г) Ференц Кемень.
2. *Що спонукало юного барона, великого патріота Франції П'єра де Кубертена вивчати світові системи фізичного виховання?*
 - а) поразка Франції у війні з Пруссією;
 - б) природна допитливість;
 - в) повага до історичної спадщини;
 - г) необхідність написання наукової праці для отримання вченого ступеня.
3. *Хто виступив з ініціативою обрання президентом МОК представника країни, яка проводить наступні Олімпійські ігри?*
 - а) П'єр де Кубертен;

- б) Вільям Слоуен;
- в) Деметріус Вікелас;
- г) Максим де Бузі.

4. *Яка діяльність Анрі де Байє-Латура мала вирішальне значення для обрання його на посаду президента МОК?*

- а) проведення Олімпійського конгресу 1905 р. у Брюсселі;
- б) створення в 1906 р. НОК Бельгії;
- в) внесення пропозиції щодо проведення Олімпійських ігор 1920 р. в Антверпені;
- г) особиста дружба з П'єром де Кубертенем.

5. *Юханнес Зигфрід Едстрем очолював МОК у 1946-1952 рр. Скільки Ігор Олімпіад і зимових Олімпійських ігор відбулося за цей період?*

- а) 1, 3;
- б) 3, 1;
- в) 2, 2;
- г) 4, 1.

6. *Хто із зазначених нижче президентів МОК був спортсменом високої кваліфікації, учасником Олімпійських ігор?*

- а) Ейвері Брендедж;
- б) Анрі де Байє-Латур;
- в) П'єр де Кубертен;
- г) Хуан Антоніо Самаранч.

7. *Майкла Моріса Кілланіна в 1952 р. обрано членом МОК, у 1967 р. він увійшов до складу Виконкому, у 1968 р. став віце-президентом, а в 1972 р. – президентом МОК. У якому році він залишив посаду президента МОК?*

- а) у 1976 р.;
- б) у 1972 р.;
- в) у 1980 р.;
- г) у 1984 р.

8. *Президент МОК Хуан Антоніо Самаранч висловив прагнення співпрацювати з усіма урядовими й неурядовими організаціями, що зацікавлені в розвитку спорту, здійснюють боротьбу з допінгом і апартеїдом у спорті, популяризують спорт для всіх і спорт для людей з обмеженими можливостями. Які ще принципи відстоював сьомий президент МОК?*

- а) нормалізацію відносин із засобами масової інформації; розвиток олімпійської солідарності;
- б) розвиток меценатства в олімпійському русі;
- в) проведення Олімпійських ігор для дітей;
- г) розширення географії міст-господарів Олімпійських ігор.

9. *Якими видами спорту займався восьмий президент МОК Жак Рогге?*

- а) ковзанярським і санним спортом;
- б) вітрильним спортом і регбі;
- в) легкою атлетикою та бобслеєм.

г) вітрильним і ковзанярським спортом.

10. Хто за фахом восьмий президент МОК Жак Рогге?

- а) журналіст;
- б) хірург-ортопед;
- в) юрист.
- г) політолог.

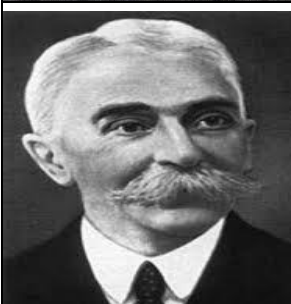

10. Яку політику провадив президент МОК Жак Рогге щодо програми Олімпійських ігор?

- а) збільшення кількості видів спорту;
- б) зменшення кількості видів спорту;
- в) заміна менш популярних видів спорту на більш популярні.
- г) незмінна політика.

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1. Напишіть есе на тему «Якби я був президентом МОК...».

Завдання 2. Встановіть відповідність між президентами МОК та періодами їх каденції. Укажіть роки президентства.

ПРЕЗИДЕНТ МІЖНАРОДНОГО ОЛІМПІЙСЬКОГО КОМІТЕТУ	ПЕРІОДИ ТА РОКИ КАДЕНЦІЇ
	<p><u>П'єр де Кубертен</u> другий президент МОК</p>
	<p><u>Юханнес Зигфрід Едстрем</u> четвертий президент МОК</p>
	<p><u>Деметріус Вікелас</u> перший президент МОК</p>

Ейвері Брендедж
п'ятий президент МОК

Анрі де Байє-Латур
третій президент МОК

Жак Рогге
восьмий президент МОК

Майкл Моріс Кілланін
шостий президент МОК

Томас Бах
дев'ятий президент МОК

Хуан Антоніо Самаранч
сьомий президент МОК

Завдання 3. Встановіть відповідність між президентами НОК та періодами їх каденції. Укажіть роки президентства.

ПРЕЗИДЕНТ НАЦІОНАЛЬНОГО ОЛІМПІЙСЬКОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ	ПЕРІОДИ ТА РОКИ КАДЕНЦІЇ
	<p><u>Валерій Борзов</u> перший президент НОК</p>
	<p><u>Сергій Бубка</u> третій президент НОК</p>
	<p><u>Вадим Гутцайт</u> четвертий президент НОК</p>
	<p><u>Іван Федоренко</u> другий президент НОК</p>

Тема № 6. Європейські олімпійські комітети (ЄОК)

Мета заняття: ознайомитися з історією створення Європейських олімпійських комітетів (ЄОК); набути уявлення про Європейські юнацькі олімпійські дні та фестивалі; усвідомити сутність Європейських ігор як спортивних змагань.

Питання для самостійного вивчення

1. Історія створення Європейських олімпійських комітетів.
2. Європейські юнацькі олімпійські фестивалі (ЄЮОФ).
3. Європейські ігри.

Ключові терміни та поняття: Асоціації національних олімпійських комітетів, Європейські олімпійські комітети, Європейські юнацькі олімпійські дні, Європейські юнацькі олімпійські фестивалі, Європейські ігри, Європейський молодіжний олімпійський фестиваль.

Методичні вказівки до вивчення теми

У ході опрацювання **першого питання** необхідно ознайомитися з історією створення міжнародної олімпійської організації – Європейські олімпійські комітети (ЄОК); набути уявлення про діяльність президентів ЄОК.

Зверніть увагу, що ідея об'єднання європейських національних олімпійських комітетів належить Джуліо Онесті (Італія), Раулю Молле (Бельгія) і Раймонду Гафнеру (Швейцарія). Вона була озвучена в 1967 р. у Тегерані, що згодом обумовило створення Асоціації національних олімпійських комітетів.

Створення Континентальної асоціації європейських НОК відбулося на Асамблеї 1968 р. у Версалі, що проходила під керівництвом її першого президента графа Жака де Бомона.

Щоправда, офіційне визнання Асоціація отримала лише в 1975 р. у Лісабоні, де було представлено її статут та затверджено остаточну назву – «Асоціація європейських НОК» (АЄНОК).

У період 1968-1989 рр. АЄНОК очолювали:

- Жак де Бомон (1969-1976 рр.)
- Бо Бенгтссон (1976-1980 рр.)
- Франко Карраро (1980–1987 рр.)
- Курт Хеллер (1987-1989 рр.).

У 1995 р. АЄНОК змінила назву на Європейські олімпійські комітети (ЄОК).

У різні роки ЄОК очолювали:

- Жак Рогге (1989-2001 рр.)
- Маріо Песканте (2001-2006 рр.)

- Патрік Хікі (2006-2016 рр.)
- Янез Косьянчич (2016 р. – дотепер).

Під час вивчення *другого питання* потрібно розглянути сутність комплексних змагань, що проводяться під патронатом Міжнародного олімпійського комітету (МОК) та Європейських олімпійських комітетів (ЄОК) за участю усіх європейських країн. Мова йде про Європейські юнацькі олімпійські фестивалі (ЄЮОФ).

Передусім необхідно заглибитися в історію їх започаткування. Зверніть увагу, що в 1990 р. з ініціативи восьмого президента Міжнародного олімпійського комітету Жака Рогге, який на той час очолював АЄОК, було прийнято рішення про проведення один раз на два роки зимових і літніх Європейських юнацьких олімпійських днів (ЄЮОД). Саме таку назву отримали змагання молодих атлетів.

І літні ЄЮОД відбулися в 1991 р. у Брюсселі, а через два роки в італійському місті Аоста пройшли I зимові Європейські юнацькі олімпійські дні. Згодом змагання молодих атлетів Європи *стали називатися*

Європейськими молодіжними олімпійськими фестивалями (ЄМОФ).

Європейський молодіжний олімпійський фестиваль на сьогодні є найголовнішою спортивною подією для молодих спортсменів віком від 14 до 18 років із 50 європейських країн.

На літніх Європейських молодіжних олімпійських фестивалях програма, як правило, включала десять видів спорту, чотири з яких – ігрові командні. Країни-учасниці (за винятком країни-організатора) могли виступати тільки в одному ігровому командному виді. До програми усіх літніх фестивалів, яких було дев'ять, входили: баскетбол, волейбол, гімнастика (в 1991 р. – художня, надалі – спортивна), дзюдо, легка атлетика та плавання.

На більшості фестивалів проводилися змагання з велосипедних перегонів на шосе, з гандболу, тенісу та футболу. В різні роки до програми змагань включалися бадмінтон, вітрильний спорт, веслування на байдарках і каное, настільний теніс, хокей на траві. Відзначте, що змагання зі спортивної гімнастики передбачені тільки для дівчат, а з велоспорту – лише для юнаків.

Особливістю проведення змагань з ігрових видів спорту є те, що у двох видах беруть участь тільки команди дівчат, а в двох інших – лише команди юнаків. Рішення про те, в яких видах змагатимуться дівчата, а в яких юнаки, приймається оргкомітетом конкретного фестивалю за згодою ЄОК.

Попри те, що ці фестивалі мають досить коротку історію, вони вже зуміли довести свою значущість. Аналізуючи склад учасників ЄЮОФ, можна простежити таку тенденцію: більшість учасників згодом потрапляє до складу основних збірних команд своїх країн, успішно виступає на Олімпійських іграх та інших міжнародних змаганнях.

Цікаво! Жак Рогге відмічав: «Те, що було розпочато як експеримент у

1991 р., стало необхідністю для національних олімпійських комітетів. ЄЮОД – єдине олімпійське загальноєвропейське змагання з багатьох дисциплін спорту і тому одна з найважливіших подій спортивного календаря. ЄМОД – ідеальна можливість підготовки для майбутніх олімпійських спортсменів».

Сьогодні у ЄЮОФ є Статут, що закріплює правила, за якими ці змагання проводяться, і встановлює число видів спорту: для літніх – 9, у тому числі три командних види спорту; для зимових – від 7 до 9, із числа олімпійських. Максимальна кількість учасників для літнього фестивалю – 3600; для зимового – до 1600.

Тільки національні олімпійські комітети мають право представляти свою країну на фестивалі. Всі ритуали фестивалю повною мірою відповідають проведенню Олімпійських ігор. Медалі вручаються на церемонії нагородження, де піднімаються національні прапори переможців і виконується національний гімн на честь переможця.

Опрацювання *третього питання* необхідно спрямувати на ознайомлення з характеристикою Європейських ігор.

Передусім потрібно усвідомити, що ідея проведення Європейських ігор виникла в середині ХХ століття, проте серйозно про неї заговорили тільки в 2009 році.

У квітні 2011 р. тодішній президент ЄОК Патрік Хікі ініціював проведення Європейських ігор. Його пропозиція знайшла підтримку, і було прийнято рішення провести в 2015 році I Європейські ігри.

8 грудня 2012 р. на 41-й Генеральній асамблеї ЄОК, що проходила в Римі, право проведення I Європейських ігор у період з 12 по 28 червня 2015 р. було надано столиці Азербайджану – Баку.

До програми I Європейських ігор увійшли 20 видів спорту, з яких 16 (25 дисциплін) олімпійських і 4 неолімпійських (6 дисциплін).

Неолімпійські види спорту були представлені карате, пляжним футболу, баскетболом 3x3 («вуличний баскетбол»), аеробікою з акробатикою. Понад 6000 атлетів із 50 країн розіграли 253 комплекти медалей.

Логотип Ігор було виконано в кольорах національного прапора Азербайджану – синій, зелений, червоний. Він символізував гордість спортивної спадщини азербайджанського народу, а також прихильність до традицій гостинності. Логотип представлений зображенням казкового птаха з народного епосу, а сам контур логотипу схожий на гранат – традиційний і дуже корисний плід цієї південної країни. Крило птаха вдало стилізоване під олімпійський факел.

Офіційним талісманом I Європейських ігор стали образи джейрана (газель) і народження (гранат). Джейран в Азербайджані вважається символом природної краси, витонченості та чистоти. Гранат –

фрукт, який є символом життя та енергії.

Європейські ігри вирішено проводити один раз на чотири роки – в рік, що передує черговим Іграм Олімпіади.

II Європейські ігри відбулися в 2019 р. у столиці Білорусі – Мінську.

III Європейські ігри в 2023 році пройшли в Кракові (Польща). На всіх змаганнях з олімпійських видів спорту, що були передбачені на Європейських іграх 2023 року, проходила кваліфікація на літні Олімпійські ігри 2024 року в Парижі.

Питання для самоконтролю

1. Пригадайте історію створення ЄОК. Сформулюйте мету її діяльності.
2. Коли і де відбувся перший Європейський юнацький олімпійський фестиваль (ЄЮОФ)?
3. Коли і де було проведено I літні Юнацькі Олімпійські ігри?
4. Коли і де було проведено I зимові Юнацькі Олімпійські ігри?
5. Де відбулися II зимові Юнацькі Олімпійські ігри?
6. Назвіть офіційний талісман XIII літнього Європейського юнацького олімпійського фестивалю, що пройшов у Тбілісі.

Тестові завдання

1. Коли було започатковано проведення Європейських юнацьких олімпійських фестивалів?
 - а) 1995 р.;
 - б) 1991 р.;
 - в) 1951 р.;
 - г) 2000 р.
2. Як часто проводяться Європейські юнацькі олімпійські фестивалі?
 - а) щорічно;
 - б) один раз на два роки;
 - в) один раз на чотири роки;
 - г) один раз на п'ять років.
3. Коли відбулися перші Європейські ігри?
 - а) у 2000 р.;
 - б) у 2012 р.;
 - в) у 2010 р.;
 - г) у 2015 р.
4. Де відбулися перші Європейські ігри?
 - а) у Баку (Азербайджан);
 - б) у Стамбулі (Туреччина);
 - в) у Катовіце (Польща);
 - г) у Пекіні (Китай).
5. Де було проведено літній Європейський юнацький олімпійський

фестиваль у 2019 році?

- а) у Мінську (Білорусь);
- б) у Таллінні (Естонія);
- в) у Кракові (Польща);
- г) у Лондоні (Велика Британія).

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1. Заповніть таблицю «Хронологія проведення Європейських юнацьких олімпійських фестивалів» (з 1991 р. і до сьогодні).

Рік	Місто	Види спорту	Кількість НОК	Кількість учасників
1991	 Брюссель	10	33	2084

Завдання 2. Заповніть таблицю «Здобутки українських спортсменів на Європейських юнацьких олімпійських фестивалях» (з 1993 по 2023 рік).

Рік проведення	Золоті медалі	Срібні медалі	Бронзові медалі	Загалом
1993	5	6	8	17

Завдання 3. Заповніть таблицю «Здобутки українських спортсменів на Європейських іграх».

Рік проведення	Золоті медалі	Срібні медалі	Бронзові медалі	Загалом
Баку, 2015 р.				
Мінськ, 2019 р.				
Краків, 2023 р.				

Тема № 7. Особливості системи відбору спортсменів у командних видах професійного спорту (система «драфт»)

Мета заняття: ознайомитися із сутністю та особливостями системи відбору «драфт»; розглянути переваги та недоліки системи «драфт», шляхи її вдосконалення.

Ключові терміни та поняття: система «драфт», сутність драфту, ефективність системи «драфт», драфт-лотерея.

Питання для самостійного вивчення

1. Сутність і переваги системи «драфт».
2. Недоліки системи «драфт».
3. Шляхи вдосконалення системи «драфт».

При вивченні *першого питання* необхідно усвідомити сутність і переваги системи «драфт».

Драфт (англ. *draft*) потрібно тлумачити як спеціальну систему відбору спортсменів у команди та закріплення їх за клубами.

Уперше відбір гравців за системою «драфт» був запроваджений НФЛ у 1936 році з метою усунення конкуренції між клубами за обдарованих новачків і врівноваження змагальної конкурентоспроможності команд ліги.

Система «драфт» дійсно суттєво впливає на спортивну індустрію. Зниження витрат клубів на придбання новачків дозволяє більш рівномірно розподілити таланти та підвищити конкурентоздатність менш сильних команд. Це своєю чергою сприяє підвищенню напруженості та непередбачуваності результатів, що робить спортивні змагання цікавішими для глядачів, ЗМІ, спонсорів і рекламодавців. Загалом це підвищує інтересу до спорту та його привабливість для широкої аудиторії.

Система «драфт» дійсно може бути корисною для клубів, дозволяючи їм зменшити витрати на придбання нових талантів і підвищити глядацький інтерес. Це може сприяти збільшенню доходів клубу завдяки продажу прав на телетрансляції матчів та поліпшення рекламно-комерційної діяльності.

Сутність драфту полягає в тому, що не спортсмен обирає команду, за яку він хотів би виступати, а представники команд за певною системою здійснюють відбір потрібних їм гравців. Спортсмени змушені або погоджуватися з такою системою працевлаштування, або відмовитися від виступів у команді елітної ліги. При вільному працевлаштуванні найбільш обдаровані спортсмени могли б укласти більш вигідні контракти, а при відборі за системою «драфт» ліги встановлюють межі заробітної плати, яку вони можуть забезпечити новачкам. Своєю чергою асоціації гравців професійних ліг ведуть постійну боротьбу з керівництвом ліг за підвищення ліміту зарплати спортсменам-новачкам.

Ефективність системи «драфт» поєднується з її простотою: чим нижче місце клубу в минулому регулярному чемпіонаті ліги, тим раніше він обирає собі гравця із затвердженого лігою списку, а отже, має шанс придбати більш обдарованого й перспективного спортсмена і з його допомогою поліпшити турнірне становище команди в наступних сезонах.

Розглядаючи *друге питання*, важливо з'ясувати недоліки системи «драфт».

Так, зверніть увагу, що система «драфт» у спортивних лігах може

стимулювати команди, які перебувають у нижній частині турнірної таблиці, до таких дій для отримання переваги в обранні новачка на драфті. Це може впливати як на рівень змагань, так і на сприйняття з боку глядачів. Проведення драфту може потребувати перегляду та оптимізації для забезпечення більшої справедливості та конкуренції у спортивних лігах.

Система «драфт» позбавляє стимулу для отримання кращих результатів на користь вигідного положення в драфті. Цей аспект може викликати недовіру і втрату інтересу від уболівальників. Можливо, варто розглянути альтернативні методи вибору нових гравців, які б допомагали зберегти справедливість та інтегритет спортивного змагання.

Уникнути цього негативного явища дозволила новація – *драфт-лотерея*, сутність якої полягає в тому, що останнє місце в регулярному чемпіонаті ще не гарантує команді першочергового права вибору гравця. Команди, які не потрапили в ігри плей-оф, розігрують це право в лотерею. Команда, що посіла найвище місце серед аутсайдерів, отримує одну кулю, наступна за нею – дві і т. д.

При опрацюванні *третього питання* необхідно визначити шляхи вдосконалення системи «драфт».

Система «драфт» постійно вдосконалюється. Так, після внесення останніми роками організаційних змін в драфт-лотерею шанси команди, яка замикає турнірну таблицю регулярного чемпіонату, підвищилися на 25%, тоді як шанси найсильнішої знизилися на 0,5%.

Команди, які вибороли право на участь у матчах плей-оф, отримують порядковий номер вибору в драфті, зворотний зайнятому місцю в регулярному чемпіонаті. Команда-переможець робить вибір останньою, наступна за нею – передостанньою і т.д. Право вибору під певним номером у черговому драфті або драфті наступного року одна команда може продати іншій команді чи обміняти на її гравця.

Перед кожним драфтом центральні скаутські бюро ліг на основі детальної інформації складають рейтингові списки гравців, які є кандидатами на працевлаштування. Зарплата гравця-новачка значною мірою залежить від місця в рейтингу. Водночас скаутські служби клубів формують свої рейтинги гравців, які часто не збігаються з рейтингами центральних скаутських бюро. Досить вичерпну інформацію про талановитих спортсменів дають клубам тренери команд коледжів та університетів. Вони зацікавлені, щоб контракти були підписані з випускниками саме їхнього вишу, оскільки це хороша реклама для залучення до команди освітнього закладу обдарованих випускників шкіл.

Спочатку драфт проводили не публічно, а потім – на спортивних аренах клубів як яскраве шоу із запрошенням глядачів, журналістів і телебачення.

Отже, важливо усвідомити, що система «драфт» – це дійсно спосіб, який дозволяє клубам ефективно відбирати талановитих гравців, регулювати

конкурентоздатність команд, створювати цікаві та видовищні змагання. Завдяки драфту команди можуть отримати прекрасну можливість підсилити свій склад та поліпшити результативність у ході майбутніх змагань. Цей підхід також сприяє популяризації спорту та забезпеченню його фінансової стійкості.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте сутність драфту. Коли це поняття з'явилося?
2. Що стало передумовою для запровадження драфт-лотереї?
3. Поясніть, як проводиться драфт-лотерея.
4. Назвіть переваги та недоліки системи «драфт».

Тестові завдання

1. *Основна система відбору в олімпійському спорті – це:*
 - а) система, що ґрунтується на оцінці обдарованості;
 - б) система, що ґрунтується на масовому виді спорту;
 - в) система, що ґрунтується на етапах спортивного тренування з урахуванням цілей і завдань кожного з них.
2. *Драфт – це:*
 - а) «біржа праці» для професійних спортсменів;
 - б) система відбору молодих спортсменів;
 - в) спеціальна система відбору спортсменів у команди та закріплення їх за клубами.
3. *На чому ґрунтується система відбору спортсменів у професійні команди в американському професійному спорті?*
 - а) на цілеспрямованій підготовці резерву;
 - б) на відборі з олімпійського спорту;
 - в) на системі «драфт».
4. *Драфт-лотерея – це:*
 - а) рейтинг професійних спортсменів;
 - б) яскраве спортивне шоу для підвищення рейтингу гравців;
 - в) можливість отримати право на вибір кращого гравця.
5. *Укажіть переваги драфту:*
 - а) можливість придбати кращого гравця;
 - б) можливість контролювати перехід гравців з одного клубу в інший;
 - в) можливість зменшувати витрати клубів на придбання обдарованих гравців, підвищення видовищності, сприяння зростанню рівня доходів.

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1. Поясніть, чи правильні такі твердження:

Драфт (англ. *draft*) – спеціальна система відбору спортсменів у команди та закріплення їх за клубами.

Система «драфт» значно знижує витрати клубів на придбання новачків, сприяє підвищенню класу команд-аутсайдерів, що дозволяє домогтися у черговому сезоні зростання напруження спортивної боротьби й непередбачуваності результатів як окремих ігор, так і змагань загалом. Це сприяє підвищенню інтересу до змагань з боку глядачів, засобів масової інформації, спонсорів і рекламодавців.

Сутність драфту поєднується з простотою цієї системи: чим нижче місце клубу в минулому регулярному чемпіонаті ліги, тим раніше він обирає собі гравця із затвердженого лігою списку, а отже, має шанс придбати більш обдарованого й перспективного спортсмена і з його допомогою поліпшити турнірне становище команди в наступних сезонах.

Ефективність системи «драфт» полягає в тому, що не спортсмен обирає команду, за яку він хотів би виступати, а представники команд за певною системою здійснюють відбір потрібних їм гравців.

Завдання 2. Напишіть есе на тему «Пошук та розвиток спортивного таланту: ретроспективний та сучасний аналіз».

Тема № 8. Особливості відбору спортсменів у клуби НБА, ГБЛ, НФЛ, НХЛ

Мета заняття: *ознайомитись з особливостями відбору спортсменів до Національної баскетбольної асоціації, Головної бейсбольної ліги, Національної футбольної ліги, Національної хокейної ліги.*

Питання для самостійного вивчення

1. Відбір спортсменів у клуби НБА (Національна баскетбольна асоціація).
2. Відбір спортсменів у клуби ГБЛ (Головна бейсбольна ліга).
3. Відбір спортсменів у клуби НФЛ (Національна футбольна ліга).
4. Відбір спортсменів у клуби НХЛ (Національна хокейна ліга).

Ключові терміни та поняття: *відбір спортсменів, Національна баскетбольна асоціація, Головна бейсбольна ліга, Національна футбольна ліга, Національна хокейна ліга.*

Методичні вказівки до вивчення теми

При опрацюванні *першого питання* необхідно ознайомитися з порядком відбору спортсменів у клуби НБА (Національна баскетбольна асоціація).

Передусім потрібно усвідомити, що *відбір НБА* (англ. *NBA draft*) – щорічна процедура відбору тридцятьма клубами Національної баскетбольної асоціації нових баскетболістів, які прагнуть розпочати кар'єру в найкращій баскетбольній лізі планети.

Доцільно розглянути структуру американського баскетболу, що нагадує велику піраміду. Її основу складає шкільний баскетбол. Середня ланка – розгалужена й добре організована система студентського баскетболу, а також нижчі професійні ліги. Вершину піраміди формують професійні клуби NBA.

Щорічний відбір новачків за системою «драфт» проводиться після закінчення чергового сезону в червні місяці.

До участі в драфті допускаються спортсмени, яким виповнилося 19 років. Вони повинні мати відповідний рівень спортивної майстерності та подати письмову заяву до NBA не пізніше ніж за 45 днів до дня проведення драфту.

Зауважте, щоб звести до мінімуму помилки при відборі і якомога точніше оцінити потенційні можливості молодого баскетболіста, в NBA створена розгалужена система багаторічного спостереження за перспективними спортсменами.

За три тижні до драфту проводяться так звані «оглядини» гравців, яких Центральне скаутське бюро ліги включило до драфтового списку.

У процесі переддрафтового вивчення можливостей гравців клуби намагаються вирішити низку важливих питань, а саме:

- Чи виправдає гравець витрачені на нього кошти?
- Чи володіє кандидат достатніми для NBA фізичними даними та підготовленістю?
- Чи зможе новобранець проявити себе в NBA?
- Що у спортсмена на душі?
- Чим вирізняється гравець і чи зможе зберегти свою індивідуальність у NBA?
- Чи гравець переможець за характером?
- Чи подобається керівництву клубу цей гравець?

Щоб дати аргументовану відповідь на питання стосовно перспективності новобранців, в лігах і клубах функціонує розгалужена скаутська служба. Спеціальні тренери-селекціонери здійснюють безперервний пошук молодих талантів у закріплених за ними регіонах, у тому числі і в зарубіжних країнах.

При розгляді *другого питання* потрібно розглянути сутність системи відбору спортсменів у ГБЛ (Головна бейсбольна ліга).

У бейсболі, як і в баскетболі, створена потужна й розгалужена система підготовки спортсменів. Найбільш масовою її ланкою є шкільний бейсбол.

Візьміть до уваги, що відбір гравців до клубів проводиться два рази на рік (січень, червень) за системою «драфт». Гравці, що були відібрані в січневому драфті і з тих або інших причин не підписали контракти з клубами,

автоматично включаються до червневого драфту і можуть бути відібраними іншою командою.

Рейтинговий список гравців на драфт складає ліга. Відповідно до Статуту професійної бейсбольної ліги (MLB) у драфті можуть брати участь бейсболісти, які закінчили середню школу. Якщо випускник середньої школи не підписав контракт із професійним клубом MLB до вступу в університет, то він втрачає право працевлаштування в лізі до досягнення 21-річного віку.

Опрацювання *третього питання* передбачає засвоєння особливостей відбору новачків у НФЛ (Національна футбольна ліга).

Зверніть увагу, що основним резервом для поповнення складів команд NFL є гравці студентських команд і Міжнародної ліги.

Відбір проводиться в січні після закінчення фінальної серії ігор «Супербоул» (англ. Super Bowl). Драфт складається з 17-ти раундів.

Гравці, яких не відібрали, мають право на вільне працевлаштування в клубах ліги, що виявлять до них інтерес.

При розгляді *четвертого питання* потрібно розглянути процедуру відбору новачків у НХЛ (Національна хокейна ліга).

Національна хокейна ліга складається з американських і канадських хокейних клубів. При більшості клубів функціонують хокейні школи, навчання в яких розпочинається в 6-річному віці. Юні спортсмени розподіляються на вікові групи:

«А» – 6-7-річні;

«В» – 8-9-річні;

«С» – 10-11-річні;

«Д» – 12-13-річні і т. д.

Нині між NHL та Міжнародною федерацією хокею на льоду діє угода, яку підписали майже всі національні федерації хокею, щодо умов переходу хокеїстів із Європейських країн до NHL.

Із кінця 1990-х років до драфтових списків NHL включаються хокеїсти, яким не пізніше ніж у вересні виповниться 18 років і які не старше 20-річного віку.

Це правило стосується тільки північноамериканських хокеїстів (США, Канада). Для хокеїстів з інших країн встановлено лише одне вікове обмеження – їм повинно бути не менше 18 років.

Драфт проводиться у червні та передбачає дев'ять раундів (раніше було 12). Однак драфт може закінчитися і раніше, якщо представники клубів за це проголосують.

Північноамериканські хокеїсти, яких оберуть у драфті, залишаються за клубами, що їх задрафтували впродовж двох років. Якщо за цей час клуби не підпишуть із ними контракти, вони знову одержують право на участь у драфті.

Хокеїсти з інших країн, яких клуби задрафтували, залишаються за цими клубами доти, доки вони не підпишуть із ними контракти або не передадуть право на цих гравців іншим клубам.

Отже, можна зробити висновок щодо провідних професійних ліг у командних ігрових видах спорту.

Провідні професійні ліги в командних ігрових видах спорту здійснюють відбір новобранців за системою «драфт». Однак між ними є істотні відмінності в його організації та проведенні. Вони стосуються кількості драфтів протягом року, кількості раундів драфту, особливостей застосування системи «драфт» щодо північноамериканських спортсменів і спортсменів з інших регіонів.

У розглянутих лігах функціонують скаутські бюро і скаутські служби клубів, які наполегливо ведуть пошук спортивних талантів як на території Північної Америки, так і далеко за її межами.

Селекціонери ведуть безперервне спостереження за перспективними спортсменами протягом 4-5 років поспіль. Тренери-селекціонери озброєнні новітніми науковими розробками з методики відбору обдарованих спортсменів, але уникнути помилок все ж не вдається.

У випадку розширення ліги застосовується специфічна модель системи «драфт» для комплектування команд нових клубів. Для вирівнювання конкурентоспроможності команд ліг застосовують також драфт відмов.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте особливості відбору спортсменів у клуби Національної баскетбольної асоціації.
2. Охарактеризуйте особливості відбору спортсменів у клуби Головної бейсбольної ліги.
3. Охарактеризуйте особливості відбору спортсменів у клуби Національної футбольної ліги.
4. Охарактеризуйте особливості відбору спортсменів у клуби Національної хокейної ліги.

Тестові завдання

1. У якому році було відкрито перший центр для атлетичних тренувань, який називався «New York Athletic Club»?

- а) у 1886 р.;
- б) у 1896 р.;
- в) у 1876 р.

2. У якому році було засновано Міжнародну федерацію футбольних асоціацій?

- а) у 1994 р.;
- б) у 1904 р.;
- в) у 1924 р.

3. У якому році було засновано Всесвітню баскетбольну асоціацію?

- а) у 1968 р.;
- б) у 1978 р.;

в) у 1988 р.

4. У якому виді спорту функціонують декілька міжнародних організацій, які проводять змагання за своїми версіями?

- а) у футболі;
- б) у плаванні;
- в) у боксі.

5. Чи є Міжнародна організація, яка охоплює всі професійні види спорту?

- а) так;
- б) ні.

6. Укажіть підходи до розвитку професійного спорту:

- а) американський;
- б) спортивно-комерційний і комерційно-спортивний;
- в) європейський.

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1. Розробіть модель структури професійної ліги (асоціації) або професійного клубу (команди) з гіпотетичного виду спорту.

Завдання 2. Встановіть відповідність, пов'язавши питання з правильною відповіддю.

Питання	Відповіді
Професійний спортивний клуб – це	а) акціонерна організація, що займається спортивним бізнесом; б) клуб, який має команду високого класу; в) організація, метою якої є отримання прибутку; г) приватна, акціонерна або корпоративна організація, що об'єднує різні групи людей з метою участі у спортивному бізнесі; д) приватна комерційна організація, яка надає послуги у сфері спорту.
Коли було створено Національну хокейну лігу?	а) у 1902 р.; б) у 1917 р.; в) у 1920 р.; г) у 1972 р.; д) у 1979 р.

<p>Як відбувається вступ до ліги нових команд в американському професійному спорті?</p>	<p>а) команди, які перемагають у фарм-лігах переходять до елітних ліг, а аутсайтери – до нижчих ліг; б) на конкурсній основі власники отримують можливість купити собі право на формування команди; в) за рішенням федерального спортивного органу нова команда створюється; г) претенденти у ході жеребкування розігрують право виступати в елітній лізі.</p>
<p>Укажіть підходи до розвитку професійного спорту</p>	<p>а) американський; б) спортивно-комерційний і комерційно-спортивний; в) європейський.</p>
<p>Який документ у професійному спорті регулює взаємовідносини команди та спортсмена, а також визначає їх права й обов'язки?</p>	<p>а) контракт; б) заява; в) протокол.</p>
<p>Укажіть чинники, які впливають на відвідуваність змагань:</p>	<p>а) кількість населення, розмір стадіону, «політичний клімат» країни, рівень освіти населення, рівень розвитку професійного спорту; б) наявність у командах зірок і суперзірок, зручність і комфортність місць на спортивних аренах, додаткові послуги; в) кількість і демографічний склад населення, популярність виду спорту, рівень доходів населення і вартість квитків, наявність у командах зірок і суперзірок, зручність і комфортність місць на спортивних аренах, додаткові послуги.</p>
<p>Що зумовлює суттєве зростання цін на спортивні змагання?</p>	<p>а) підвищення вимог до умов проведення спортивних змагань; б) підвищення видовищності та розширення програми змагань; в) підвищення вимог до організаційного, суддівського, лікарського та інформаційного забезпечення.</p>

Завдання 3. Напишіть есе на тему «Особливості відбору спортсменів в обраному виді спорту» (вид спорту за вибором студента).

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Вид змагань – змагання в рамках олімпійського виду спорту або однієї з його дисциплін, яке передбачає розподіл місць серед його учасників і закінчується врученням медалей та дипломів.

Зимові Олімпійські ігри – комплексні змагання із зимових видів спорту, які проводяться МОК кожні чотири роки. Регулярне проведення самостійних ЗОІ започатковане з 1924 року (Шамоні, Франція).

Ігри Олімпіади – найбільш масштабні всесвітні комплексні змагання, які проводяться з 1896 року згідно з Олімпійською хартією. Організуються олімпійським містом і НОК країни під загальним керівництвом МОК.

Медичний кодекс – розділ Олімпійської хартії, в якому міститься положення про медичний контроль.

Медичний контроль – процедура обстеження спортсменів, яка виключає застосування учасниками змагань заборонених стимулюючих засобів (антидопінговий контроль) і участь у змаганнях жінок-осіб з ознаками двостатевості (секс-контроль, який проходять тільки жінки).

Міжнародний олімпійський комітет (МОК) – найвищий керівний орган олімпійського руху сучасності.

Міжнародні спортивні об'єднання – всесвітні та регіональні неурядові міжнародні організації.

Національна олімпійська команда – делегація НОК, яка бере участь в ОІ. Формується національним олімпійським комітетом за поданням національних спортивних федерацій із видів спорту та інших організацій. До складу команди входять спортсмени, тренери, офіційні представники, технічний та обслуговуючий персонал.

Національний олімпійський комітет (НОК) – керівний орган олімпійського руху в окремій країні.

Олімпіада – чотирирічний період, який розпочинається з Ігор Олімпіади й завершується відкриттям Ігор наступної Олімпіади. Такий підхід був запозичений у стародавніх греків, тому не можна ототожнювати поняття «олімпіада» й «олімпійські ігри».

Олімпізм – філософія життя, яка поєднує в єдине, збалансоване ціле гідність тіла й духу; концепція виховання гармонійно розвиненої людини засобами спорту; поширення гуманістичних ідей в житті суспільства; розвиток співробітництва, взаєморозуміння та взаємодопомоги.

Олімпійська емблема – офіційна олімпійська емблема, яка складається з олімпійського символу й олімпійського девізу (запроваджена з 1920 р.).

Олімпійська символіка – комплекс атрибутів олімпійського руху. Основними з них є загальний олімпійський символ, олімпійський девіз,

олімпійська емблема, олімпійський прапор. Ця символіка є власністю МОК і не може бути використана без дозволу з рекламною або комерційною метою.

Олімпійська солідарність – програма МОК з надання допомоги національним комітетам у розвитку олімпійського руху. Вона передбачає пропаганду олімпійських ідей, допомогу в організації підготовки й участі національних команд у змаганнях, розширення контактів між НОК, організацію курсів і семінарів.

Олімпійська хартія – документ, у якому подано правила й викладено основоположні принципи розвитку олімпійського руху та проведення ОІ. Останній варіант Олімпійської хартії був прийнятий 96 сесією МОК у 1990 році.

Олімпійське визнання – визнання Міжнародним олімпійським комітетом 1) національних олімпійських комітетів окремих країн, що дозволяє їм відправляти національні команди на ОІ; 2) міжнародних спортивних федерацій, що є підставою для визнання відповідного виду спорту олімпійським, а це забезпечує їх включення до програми ОІ.

Олімпійське місто – місто, обране Міжнародним олімпійським комітетом для проведення Ігор. Відповідне рішення МОК ухвалює не пізніше ніж за 6 років до проведення Ігор.

Олімпійський прапор – біле полотнище із зображенням олімпійського символу в центрі. Затверджений МОК у 1913 році з ініціативи П'єра де Кубертена. З 1920 року олімпійський прапор вивіщується на всіх олімпійських змаганнях.

Олімпійський рух – найбільш масштабний соціальний рух сучасної епохи, що ґрунтується на концепції олімпізму й охоплює світове суспільство в дусі взаємного визнання та співпраці без дискримінації за расовими, національними, політичними й економічними ознаками.

Олімпійський символ – п'ять переплєтених кілець (блакитне, чорне, червоне – у верхньому ряду, жовте й зелене – у нижньому), які символізують об'єднання п'яти континентів в олімпійському русі. Символ був запропонований П'єром де Кубертеном і затверджений МОК у 1913 році.

Олімпійський спорт – міжнародний багатофункціональний спортивний рух, спрямований на пропаганду загальнолюдських, гуманістичних цінностей згідно з концепцією олімпізму; найважливіша складова міжнародного спортивного руху, який є невід'ємною складовою сучасного суспільного життя та міжнародних відносин.

Олімпійський чемпіон – спортсмен або команда, які здобули золоту медаль на Іграх Олімпіади або зимових ОІ.

Олімпійські види спорту – визнані Міжнародним олімпійським комітетом види спорту, з яких можуть проводитися змагання на ОІ. Олімпійський вид спорту повинен мати міжнародне визнання, ґрунтуватися на

високих вимогах до фізичних можливостей людини.

Олімпійські ігри – змагання між спортсменами з індивідуальних і командних видів спорту, що визнані МОК як олімпійські.

Програма Олімпійських ігор – комплекс видів спорту та спортивних дисциплін, з яких проводяться змагання на ОІ. Програму ОІ, до якої входять тільки олімпійські види спорту, розробляє МОК.

Система олімпійських змагань – система відбору учасників ОІ і визначення переможців. Залежно від специфіки видів спорту МСФ визначає систему проведення змагань: олімпійську чи кубкову (з вибуванням), кругову, змішану. З метою обмеження кількості учасників у деяких видах спорту МСФ встановлюються кваліфікаційні нормативи, виконати які повинні всі учасники напередодні ОІ.

Спортивна дисципліна – відгалуження олімпійського виду спорту, що включає в себе один або декілька видів змагань. Критерії для включення дисциплін аналогічні тим, які пред'являються для включення олімпійських видів спорту.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Ніколайчук О. П. Професійний спорт : навчальний посібник. Чернівці : Чернівецький національний ун-т, 2018. 108 с.
2. Сватъєв А. В., Симонік А. В., Верітов О. І., Воронкова Т. В. Олімпійський та професійний спорт : навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Фізична культура і спорт» освітньо-професійної програми «Спорт». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2021. 78 с.

Додаткова:

1. Булатова М. М. Енциклопедія олімпійського спорту в запитаннях і відповідях. Київ : Олімпійська література, 2009. 400 с.
2. Клопов Р. В., Сватъєв А. В., Безкоровайна Л. В. Олімпійський і професійний спорт та інформаційні ресурси галузі : навчальний посібник для студентів факультету фізичного виховання спеціальності «Спорт». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2011. 118 с.
3. Матвеев Л. П. Основи загальної теорії спорту і систем підготовки спортсменів. Київ : Олімпійська література, 2004. 318 с.
4. Платонов В. М. Енциклопедія Олімпійського спорту України. Київ : Олімпійська література, 2005. 464 с.
5. Платонов В. Н., Гуськов С. І. Олімпійський спорт : у 2 т. Київ : Олімп, 2007. Т. 1. 495 с.
6. Платонов В. П. Загальна теорія підготовки спортсменів в Олімпійському спорті. Київ : Олімпійська література, 2005. 584 с.
7. Столбов В. В. Історія фізичної культури. Київ : Просвіта, 2003. 288 с.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Булатова М. М. Енциклопедія олімпійського спорту в запитаннях і відповідях. Київ : Олімпійська література, 2009. 400 с.
2. Гончаренко В. І., Іваній І. В., Кудренко А. І. Олімпійський спорт : навчальний посібник. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. 364 с. URL: https://library.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/04/Goncharenko_Olimp.sport_.pdf
3. Золоті сторінки олімпійського спорту України. Київ : Олімпійська література, 2010. 292 с.
4. Клопов Р. В., Сватъєв А. В., Безкоровайна Л. В. Олімпійський і професійний спорт та інформаційні ресурси галузі : навчальний посібник для студентів факультету фізичного виховання спеціальності «Спорт». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2011. 118 с.
5. Курс лекцій олімпійського та професійного спорту : методичні

- рекомендації / уклад.: Віктор Шаверський, Інна Вовченко. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2023. 84 с. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/37868/1/%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81%20%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%B9%20%D0%BE%D0%BB..pdf>
6. Національний олімпійський комітет України. Олімпійська хартія. URL: <http://noc-ukr.org/about/officialdocuments/olympic-charter/>
7. Ніколайчук О. П. Професійний спорт : навчальний посібник. Чернівці : Чернівецький національний ун-т, 2018. 108 с.
8. Павлюк Є. О., Свіргунець Є. М. Олімпійський і професійний спорт : навчальний посібник. Хмельницький : ХНУ, 2010. 254 с.
9. Платонов В. М. Енциклопедія Олімпійського спорту України. Київ : Олімпійська література, 2005. 464 с.
10. Платонов В. Н. Професіоналізація олімпійського спорту. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2005. № 1. С. 3–9.
11. Платонов В. Н., Гуськов С. І. Олімпійський спорт: у 2 т. Київ : Олімп, 2007. Т. 1. 495 с.
12. Платонов В. П. Загальна теорія підготовки спортсменів в Олімпійському спорті. Київ : Олімпійська література, 2005. 584 с.
13. Про підтримку олімпійського, параолімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні : Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 43. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1954-14>
14. Сватъєв А. В., Симонік А. В., Верітов О. І., Воронкова Т. В. Олімпійський та професійний спорт : навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Фізична культура і спорт» освітньо-професійної програми «Спорт». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2021. 78 с.

ДОДАТОК А

ПОРАДИ ТА ВИМОГИ ДО НАПИСАННЯ ЕСЕ

Есе – письмова робота невеликого обсягу (3,5-5 сторінок) й відносно вільної композиції, що презентує індивідуально-авторське бачення сутності певної теми (проблеми). У перекладі з англійської есе означає «нарис», «спробу самостійного аналізу». Відтак есе носить творчий характер. У ньому автор має змогу не лише відобразити індивідуальний погляд на певну проблему, а й надати оцінку предмету міркування та аргументувати власну точку зору. Водночас глибоке трактування предмета при цьому не передбачається.

Ефективність есе як індивідуального практичного завдання визначається кількома чинниками: по-перше, сам процес його написання максимально мобілізує інтелектуальні можливості, бо змушує активно осмислювати тему. Іншими словами, процес написання есе є розумовим тренінгом високої інтенсивності. По-друге, есе демонструє знання автора, його ерудицію, здатність до самостійного та творчого мислення, уміння висловити й аргументувати свої думки.

Характерні особливості есе.

Ключові **ЕСЕ** Особливості

Обсяг

Рекомендовано обмежуватися 1000 слів, що становить приблизно 3,5 сторінки друкованого тексту 14 шрифтом.

Точка зору

Варто орієнтуватися виключно на персональний досвід та точку зору. Важливо аргументувати саме власне ставлення до теми.

Метафори

Допускається використання емоційно забарвлених образів, яскравих порівнянь та метафор. Твір можна наповнювати мрійливістю та емоціями.

Мова

Можна ставити окличні та риторичні питання, дотримуватися власного неповторного стилю письма та максимально інтегрувати в текст свою індивідуальність.

Підхід

Есе відрізняється від рефератів своєю художністю та відкритістю до нового: неординарні заголовки, влучно підібрані цитати та ін.

Тематика

Має бути чіткою. В есе досліджується одна з широких тем, яку ви обираєте самі. Теми для есе можуть бути найрізноманітнішими.

Структура есе: загальні вимоги.

Вільна композиція есе підлягає своїй внутрішній логіці та структурній організації:

Вступ – викладення загальної тези (твердження); визначення актуальності теми та окреслення мети, яку ставить перед собою автор. Важливо правильно сформулювати питання, на які передбачається знайти відповідь.

Основна частина – розвиток однієї думки або ж трансформація однієї думки в іншу; наведення не менше двох-трьох аргументів на користь висловленої тези, кожен з яких має бути підтверджений прикладами, фактами (оптимальний алгоритм: теза – її аргументація). Кількість тез і аргументів залежить від теми (проблеми) та логіки розвитку думки. Водночас для переконливості рекомендовано на кожну тезу наводити щонайменше 2-3 сильних аргументи. Крім того, для аргументації думки доцільно використовувати доречні викладки, влучні цитати чи релевантні факти із життя.

Висновок – узагальнення, що підтверджує наведену тезу, вираження авторського бачення.

Поради автору, як написати вдале есе.

- ✓ Розвивати думку як своєрідний «сюжет», історію.
- ✓ Аналізувати факти й робити аргументовані висновки.
- ✓ Відмовитися від банальних стилістичних фраз.
- ✓ Виявляти авторське «я», уникаючи при цьому використання займенника.

- ✓ Демонструвати глибоке розуміння теми (проблеми) та вміння її розкрити; висловлюватися точно, лаконічно, логічно, чітко і грамотно формулювати думки.

- ✓ Прагнути до вичерпності теми.

- ✓ Приділяти увагу не лише змістовому, а й мовностилістичному вдосконаленню тексту.

- ✓ Прагнути максимально зацікавити читача (слухача).

Важливо пам'ятати, що логічність і послідовність викладення думок є визначальною при написанні есе.

У змісті есе мають чітко проглядатися: самостійність, критичний аналіз, аргументованість власної позиції, оригінальність вирішення проблеми, індивідуальний авторський стиль.

Підставами для зниження оцінки за есе є:

1. Порушення логіки викладу матеріалу.
2. Відсутність або брак доказів, узагальнень, висновків.
3. Надмірне й поверхове оперування даними, що зводиться лише до констатації фактів, замість їх узагальнення та аргументації.

4. Переказування чужих думок за відсутності власного бачення, творчого підходу до розкриття запропонованої теми чи вирішення поставленої проблеми.

ДОДАТОК Б

**РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ВИМОГИ ДО СТВОРЕННЯ І ОФОРМЛЕННЯ
МУЛЬТИМЕДІЙНОЇ ПРЕЗЕНТАЦІЇ**

Мультимедійна презентація – це програма, яка може містити текстові матеріали, фотографії, рисунки, діаграми та графіки, слайд-шоу, звукове оформлення і дикторський супровід, відеофрагменти й анімацію, тривимірну графіку.

Основною відмінністю презентацій від інших способів подачі інформації є їх особлива насиченість змістом та інтерактивність, тобто здатність певним чином змінюватися й реагувати на дії користувача.

Переваги мультимедійної презентації:

- унаочнює матеріали, що презентуються;
- підвищує оперативність і об'єктивність оцінювання результатів наукового дослідження;
- сприяє розвитку продуктивного, творчого та операційного стилю мислення студентів.

Головна мета презентаційного повідомлення – донести до аудиторії потрібну інформацію. Тому важливо знати правила оформлення презентацій, що ґрунтуються на психофізіологічних особливостях сприйняття людиною інформації.

Для створення презентацій використовується програма **Microsoft Office Power Point**. Презентація складається зі слайдів. Тож перш ніж розпочати роботу в Microsoft Office PowerPoint варто на папері ретельно спланувати власну презентацію, а саме:

- визначитися з темою та з тим, який ілюстративний матеріал знадобиться;
- продумати, яка інформація пропонуватиметься на кожному слайді, якими шрифтами її краще подавати тощо.

У презентації обов'язково оформлюють титульний та завершальний слайди. На титульному слайді зазвичай вказують тему презентації та її автора (прізвище, ім'я, по батькові), навчальний заклад, місто. На завершальному слайді зазначають джерела інформації та ілюстративного матеріалу (автор, рік видання, адреса сайту). Крім того, завершальний слайд містить подяку за увагу.

Кількість слайдів у презентації залежить від мети та цільової аудиторії. Презентація не повинна бути монотонною і громіздкою (оптимально – 10-20 слайдів).

Оформлення текстової інформації на слайді.

Під час оформлення презентації краще використовувати такі шрифти:

- Arial
- Comic Sans MS
- Courier
- Georgia

- Tahoma
- Times New Roman
- Verdana

Для заголовків варто використовувати напівжирний шрифт. Курсив можна використати для логічного наголосу, зокрема, на формулюванні основних положень, означень тощо. Для основної інформації слід використовувати «прямий» звичайний шрифт.

Важливо уникати використання більше 2-х різних шрифтів на одному слайді. Бажано використовувати єдиний стиль шрифту для всієї презентації.

Найменший для тексту презентації – шрифт 22 кеглю. Дослідники дійшли висновку, що правильний вибір шрифту сприяє збереженню гостроти зору. Кегль шрифту залежить від типу, фону презентації, проекційного обладнання.

Рекомендовані розміри шрифтів:

Вид об'єкта	Розмір шрифту
Заголовок слайда	22 - 30 pt
Підзаголовок	20 - 28 pt
Текст	18 - 22 pt
Підписи даних у діаграмах	20 - 24 pt
Шрифт легенди	16 - 22 pt
Номер слайда	14 - 16 pt
Інформація в таблицях	18 - 22 pt

Більше «простору» між рядками: полуторний міжрядковий інтервал полегшує сприйняття інформації.

Не варто заповнювати слайд значним обсягом інформації. Одна з найсерйозніших помилок, якої часто припускаються новачки при створенні презентацій, – прагнення заповнити весь простір слайду інформацією (текстовими блоками, ілюстраціями). Не треба лякатися вільного простору, адже він сам по собі вже є важливим елементом дизайну.

Пам'ятайте! Один слайд – одна теза (факт, думка, твердження).

Створюючи тексти на слайдах, потрібно:

- використовувати короткі слова та будувати прості речення;
- рядок має містити 6-8 слів;
- усього на слайді має бути не більше 6-8 рядків;
- загальна кількість слів не повинна перевищувати 50;
- дієслова мають бути в одній часовій формі.

Текст рекомендовано вирівнювати по ширині. Не варто використовувати переноси в словах.

Не потрібно розміщувати на слайді дослівно все, що є намір сказати словами. Великий текст дуже важко читати та й майже неможливо запам'ятати.

Потрібно прагнути максимально скоротити довжину речень, відмовитися

від вставних конструкцій. Текст у презентації має бути простим, лаконічним, таким, що нагадує тези, якщо, звичайно, це не цитати.

Не потрібно писати весь текст прописними літерами: СЛОВО, НАПИСАНЕ ЛИШЕ ПРОПИСНИМИ ЛІТЕРАМИ, ВТРАЧАЄ ІНДИВІДУАЛЬНІСТЬ І ЗЛИВАЄТЬСЯ З ІНШИМИ.

Найбільш важливу інформацію розташовують у лівому верхньому куті слайда.

Уся інформація на слайдах має бути науковою, логічно структурованою, доступною цільовій аудиторії та повно висвітлювати тему презентації.

Під час створення текстового блоку презентації потрібно дотримуватися правил орфографії, пунктуації, скорочень і правил оформлення тексту (наприклад, крапку в заголовках не ставлять).

Можна використовувати можливості комп'ютерної анімації. Проте анімація не повинна бути нав'язливою.

При розташуванні тексту та зображень (рисуноків, схем, діаграм тощо) зазвичай керуються метою презентації:

- якщо ту саму інформацію можна передати і за допомогою тексту, і за допомогою зображення, то доцільно надати перевагу зображенню й додати до нього короткі субтитри;
- якщо зображення ілюструє текст, його потрібно розташувати або під текстом, який ілюструється, або ліворуч від нього;
- субтитри рекомендується розташовувати праворуч або під зображенням.

Співвідношення текст - ілюстрація повинно бути 2:3, тобто тексту має бути менше, ніж зображень. Вдало підібрані зображення – це 70% успіху доповідача.

Бажано додавати до мультимедійної презентації звуковий супровід, щоб забезпечити емоційний вплив на глядача.

Формат слайдів.

Параметри сторінки:

- розмір слайдів має відповідати розміру екрана;
- орієнтація слайда – альбомна;
- ширина слайда – 24 см;
- висота слайда – 18 см;
- нумерувати слайди слід арабськими цифрами без знаків номера, рисочок тощо;
- формат показу слайдів – «Демонстрація»;
- графічний і текстовий матеріали розміщуються на слайдах так, щоб ліворуч і праворуч від краю слайда залишалось чисте поле шириною не менше 0,5 см.

Фон слайдів.

Фон є елементом заднього (другого) плану. Він має виділяти, підкреслювати інформацію слайда, але не закривати її.

Використання різних фонів на слайдах у рамках однієї презентації не створює відчуття єдності, зв'язності, стильності інформації. Щоб уникнути цієї

помилки, складання кольорової схеми презентації має починатися з вибору двох головних функціональних кольорів, які використовуються для фону та звичайного тексту.

Поєднання двох кольорів – кольору тексту та кольору фону – істотно впливає на глядача: деякі пари кольорів не тільки стомлюють зір, але й можуть призвести до стресу. Тож на слайдах презентації варто використовувати гармонійні поєднання кольорів. Таке поєднання кольорів має сприяти якісному сприйняттю змісту слайду. Наприклад, можна обрати фон і колір в одній гамі, тільки зробити фон максимально світлим, а шрифт – темним. Розміщення світлого шрифту на темному фоні треба уникати.

Важливо пам'ятати, що колір має найбільший вплив на емоційний стан людини. Теплі кольори (червоний, оранжевий, жовтий) стимулюють, збуджують. При цьому вони діють як подразники з різною інтенсивністю. Холодні кольори (фіолетовий, синій, блакитний, синьо-зелений, зелений) заспокоюють, врівноважують. Світло-рожевий, жовто-зелений, коричневий – це нейтральні кольори. На одному слайді рекомендовано використовувати не більше трьох кольорів: один – для фону, другий – для заголовку, третій – для тексту.

Необхідно запам'ятати ще одне правило вибору фону: будь-який фоновий рисунок підвищує стомлюваність очей і знижує ефективність засвоєння презентованого матеріалу.

Використання фотографій як фону є не завжди вдалою ідеєю через труднощі з підбором шрифту. В цьому випадку треба або використовувати більш-менш однотонні, іноді ледь розмиті фотографії, або розташовувати текст не на самій фотографії, а на кольоровій підкладці. Але такий варіант оформлення фону має бути виправданим метою презентації. Заважає сприйняттю текстової інформації й використаний у презентації фон у вигляді анімованого об'єкта.

Усі слайди презентації повинні бути виконані в єдиному стилі, тобто у єдиній кольоровій гамі, з використанням однакових шрифтів, однотипних ілюстрацій тощо. Можна обрати один із дизайнерських стилів, які пропонує програма Microsoft Office PowerPoint.

Числові значення.

Під час оформлення числових значень необхідно враховувати такі правила оформлення:

- при посиланні на роки певного століття потрібно значення року вказувати арабськими цифрами, а століття – римськими (наприклад, 70-і роки XX ст.);
- не варто використовувати на слайді числове значення, оформлене у вигляді буквеного скорочення (наприклад, млн, млрд); краще для сприйняття використовувати арабські цифри (наприклад, 1 000 000, 1 000 000 000);
- можна виділяти числові значення іншим кольором, розміром шрифту.

Графічні об'єкти у презентації.

Під час використання графічних об'єктів у презентації необхідно враховувати такі рекомендації:

1. Не використовувати неякісні рисунки та фотографії, зі спотвореними пропорціями.
2. Коректно застосовувати ілюстративний матеріал на слайді.
3. Зображення має бути не стільки фоном, скільки ілюстрацією до тексту, яка допомагає по-новому зрозуміти та розкрити його зміст.
4. Підписи рисунків традиційно розміщуються безпосередньо під ними.
5. Рівномірно та раціонально використовувати площу слайда.

Потрібно враховувати також особливості сприйняття, які склалися в європейській традиції: інформація, особливо при переглядовому читанні, сприймається зліва направо і зверху вниз – відповідно до рухів очей. Тому найважливіша інформація має розміщуватися зверху ліворуч. Враховувати ці особливості сприйняття потрібно під час розміщення на слайді тексту та графічного об'єкта.

Діаграми.

Діаграми готуються з використанням майстра діаграм табличного процесора MS Excel. Структурні діаграми готуються за допомогою стандартних засобів рисування пакету MS Office.

Дані й підписи не повинні накладатися та зливатися з графічними елементами діаграми.

Якщо під час форматування слайда є необхідність пропорційно зменшити розмір діаграми, то розмір шрифтів реквізитів повинен бути збільшений.

Також необхідно виділяти найбільш важливі частини діаграми, графіка.

Для побудови більшості кругових діаграм краще використовувати не більше шести компонентів. Якщо потрібно відобразити більше число компонентів, необхідно обрати з них п'ять найбільш важливих, а останні згрупувати в категорію «інші».

Рекомендується використовувати найбільш контрастний колір або штрихування для того, щоб виділити найважливіший елемент, підкреслюючи тим самим основну ідею, виражену в заголовку.

Під час складання графіка слід мати на увазі, що лінія має бути жирнішою, ніж вісь абсцис, яка, в свою чергу, має бути жирнішою за горизонтальні та вертикальні лінії, що створюють координатну сітку.

Вертикальні лінії координатної сітки можна використовувати для того, щоб розділити значення параметра за попередні періоди і дані прогнозу або розбити тимчасову вісь за чвертинами або роками. Горизонтальні лінії допомагають точніше порівнювати відносні величини. Тому в кожному окремому випадку треба вирішити, яку саме кількість вертикальних і горизонтальних ліній потрібно задавати.

Для наведення числових даних доцільно використовувати числовий формат з роздільником груп розрядів. Якщо дані (підписи даних) є дробовими числами, то число десяткових знаків, що відображається, повинне бути однакове для всієї групи цих даних (усього ряду підписів даних).

Числа слід округлювати та уникати дробів, якщо точна величина несуттєва. Наприклад, 12 % запам'ятовується набагато краще, ніж 12,3 % або 12,347 %.

Таблиці.

Таблична інформація вставляється в матеріали як таблиця текстового процесора MS Word або табличного процесора MS Excel.

Таблиці і діаграми розміщуються на світлому або білому фоні.

Не варто вставляти в презентації великі таблиці: вони складні для сприйняття, краще замінювати їх графіками, побудованими на основі цих таблиць.

Якщо все ж таблицю показати необхідно, то краще залишити якомога менше рядків і стовпців, навести лише найнеобхідніші дані. Це також дозволить зберегти необхідний розмір шрифту, щоб таблиця не перетворилася на медичну таблицю для перевірки зору.

Не потрібно розбивати таблицю і розміщувати її окремі частини на різних слайдах, якщо при цьому на одному зі слайдів не відзначені її функціональні та змістові поля.

Анімація об'єктів і зміна слайдів.

Основна роль анімації в презентаціях – це вирішення питання дозування інформації. Анімуючи об'єкт у презентації, варто пам'ятати, що будь-який рухомий об'єкт знижує сприйняття, відволікає, порушує динаміку уваги.

На титульному слайді використання анімації об'єктів не допускається.

В інформаційних слайдах допускається використання анімації об'єктів тільки у випадку, якщо це необхідно для відображення змін, що відбуваються в часовому інтервалі, і якщо черговість появи анімованих об'єктів відповідає структурі повідомлення. У решті випадків використання анімації є недоцільним.

Анімація об'єктів повинна відбуватися автоматично після закінчення необхідного часу.

Для зміни слайдів використовується режим «уручну». Перехід слайдів у режимі «за часом» не допускається. Дозволяється використання стандартних ефектів переходу, крім ефектів «жалюзі», «шахи», «розчинення», «горизонтальні смуги». Для всіх слайдів застосовується однотипний ефект їх переходу.

Звуковий супровід анімації об'єктів і переходу слайдів використовується, якщо є необхідність.

Навчально-методичне видання
(українською мовою)

Сватъєв Андрій Вячеславович
Симонік Анастасія Володимирівна
Верітов Олександр Ігорович
Воронкова Тетяна Володимирівна

ОЛІМПІЙСЬКИЙ ТА ПРОФЕСІЙНИЙ СПОРТ

Методичні рекомендації до самостійної роботи
для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра
спеціальності «Фізична культура і спорт»
освітньо-професійної програми «Спорт»

Рецензент *Р. В. Клопов*
Відповідальний за випуск *М. В. Маліков*
Коректор *Н. В. Мацюх*